

ȘCOLA ȘI FAMILIA

FOIĂ PENTRU PARINȚI ȘI ÎNVĂȚĂTORI.

ESE DE DOUĂ ORI PE LUNA.

Reductori: Ioan Popea și Andreiu Bârseanu.

Abonamentul: Pentru Austro-Ungaria pe an 3 fl.; pe $\frac{1}{2}$ an 1 fl. 60 cr.; pe $\frac{1}{4}$ an 1 fl. — Pentru România pe an 10 lei; pe $\frac{1}{2}$ an 5 lei.

Abonamentele se fac la administratorul foii Ion Dăriu. În Brașov. — Manuscrisurile se trimit unuia dintre reductori tot în Brașov.

Cuprinsul: Educația fizică. — Învățământul educativ. — Lecțiuni practice din fizică. — O ședință pomologică. — Din viața furnicilor. — Știința și credința. — Bibliografie. — Diverse.

Educația fizică.

(După Herbert Spencer.)

Spencer a scris cartea sa despre educație, având în vedere stările patriei sale, ale Angliei; a găsit defecte și a voit să le îndrepte, indicându-le. Francesii, Germanii ș. a. au tradus cartea filosofului englez: vor fi găsit, că e binevenită și pentru stările dela dănsii.

La noi, în Ardeal și Ungaria, afară de cei academicesce crescuți, puțini vor fi cunoscând această scriere, prin care Spencer ne învață, cum să crescem copiii, și *pretinde dela părinți mai multă grijă și muncă cu fiit lor, până nu merg la școlă, ér' după ce merg la școlă, asemenea mai multă grijă, în timpul, când stau acasă.*

Ideia această ne apropie de materialul, ce vrem să *extragem* din Spencer, nu atât pentru „școlă”, ci mai mult pentru „familia”, și anume din cap. IV, care după părerea noastră este cel mai important în „educația” lui Spencer, și tracteză despre educația corpului, fizică. Tocmai lipsa de interes pentru o creștere rațională o constată dănsul; părinții nu vorbesc și nu citesc despre educație, nu’și bat capul, decât hrana, ce-o dau băieților și fetițelor e suficientă pentru organismul lor, ce mereu crește, se desvôltă. Tata lasă mamei sarcina creșterii, — pare că astfel de ocupații nu se potrivesc cu demnitatea bărbatului, — ér' o mamă, care a învățat numai limbi străine, muzică și meșteșuguri

femeiesci, și doicile, pline de prejudeții și nepricepere, nu pot îngriji de hrana, îmbrăcămintea și ocupațiile copiilor.

De aceea a ne ocupa ceva de creșterea fizică este o prea serioasă datoriă: costiunea este asemenea foarte serioasă.

Un scriitor spunea: că întâia condiția pentru a progresa în viață este a fi un „bun animal”: é' o nație de „animale bune“ este prima condiția pentru înaintarea densesi a nației. Ne trebuiesc constituții puternice pentru lupta vieții; pe copiii noștri să-i pregătim nu numai intelectual pentru această luptă, ci și corporal, pentru ca să fie în stare să suporte munca, ce mereu-mereu mănecă din puteri. Din pricina asta în metodele de creștere trebuie să ținem seamă de sănătatea corpului mai mult, decât s'a ținut până acum.

De aceea vom întocmi viața copiilor acasă și în școlă conform adevărurilor sigure ale științei moderne; densesii, copiii, să se folosescă de cercetările, ce se fac în laboratorii; să se țină seamă de rezultatele acestor cercetări dovedite și adevărate prin experiență, decât e vorba să creștem organisme trainice. Apoi organismul omului, spun toți anatomii, fiziologii, chimiștii, se dezvoltă după aceleași legi generale, ca și al animalelor. Deci rezultatele observărilor și experimentelor făcute la animale aduc folos și pentru omul. Știința a și reușit să formuleze anumite legi fundamentale pentru dezvoltarea tuturor organismelor: noi trebuie să cercetăm influența acestor legi asupra educației fizice a copiilor și tinerilor.

I. *Hrana.* E legea fluxului și refluxului periodic, ce se manifestă în toate părțile vieții, și aduce după revoluții despotism, după epoce de îmbuibare altele ascetice ș. a. — lege, ce se manifestă și în obiceiurile mesei, și astfel și în viața tinerimei. După o perioadă caracterizată prin bețură și mâncare multă urmecă o perioadă de relativă moderație, caracterizată prin renunțarea de moderație și vegetarianism. Decă pe alocuirea se mai crede, că e bine să mănânce cât mai mult, la clasele culte mai ales se observă o pornire spre moderație aproape excesivă (la poporul nostru românesc nesuficiența hranei este prea cunoscută!) Aceste schimbări cuprind și viața copiilor, ca și a părinților.

Cantitatea hranei: Nu pôte nimeni tăgădăui, că e greșelă a da prea multă hrană, ori prea puțină, copiilor. Mai rău este însă, decât da prea puțină. O autoritate („Cyclo-

pădia of Practical Medicine“) scrie: „Efectele unei îmbuibări ocazionale sînt mai puțin stricătioase și mai ușor de îndreptat, decăt efectele lipsei de nutremēt, ce slăbesce puterile. Excesul e mai mult pēcat al bētrānilor, decăt al tinerilor, cari rare-orī sînt lacomi și alegētori. — și asta prin vina celor ce-i hrānesc.“ Sistemul de moderația practicat de mulți părinți sē basēzā pe observații necorecte și conclusiuni gresite. Infrānarea excesivā, detragerea unei părți din hranā e una din cele māi stricătioase forme, în care sē manifestā o creștere strictā.

„Dar ce sā facem? Sā le dām la copii sā mănānce, pānā sē umflā: sā le dām dulceți, sā sē bolnavēsca?“ — Rēs-pundem: *fōmea e cārmocia pentru tōte fapturile, decī și pentru copilași.* Ar fi ciudat, sā nu te orientezi dupā dēnsa — chiar la copiii! — Dar sē dīce, cā ei sînt excesivi. Casurile acestea excesive sînt tocmai *urmāri ale infrāndrei sistematice*, sînt reacțiuni ale sensurilor provocate de ascēsā. Așa sē esplicā excesele celor ce în copilāria aū fost prea aspru păziți și infrānați.

Dulcețuri și fructe: Copiilor le plac *dulcețurile*. Mai toți spun, cā asta e o simplā gādilire a cerului gurei, ce trebue înfrānatā ca tōte patimile trupesci. Fisiologul prețuesce ceva mai mult astā dragoste pentru dulcețuri: cercetānd, el aflā, cā *zaharul* are un rol important în procesele vieței; cāci și zaharul ca și materiile grase sē împreunā în corp cu oxigenul și astfel sē produce cāldurā. Multe substanțe sē prefac în zahar, înainte de-a fi folosite ca hranā datātore de cāldurā, și prefacerea asta sē sēvērșesce în corp. La mistuire nu sē face numai amylul în zahar, ci *Claude Bernard* a demonstrat, cā în ficat sē prefac în zahar și alte părți constitutive din māncare, pentru-cā zaharul este așa de necesar. încāt, nefīnd alte materii, în modul acesta sē preparā chiar și din materiile, ce conțin nitrogen. Decī dēcā copiii cer astā hranā, și dēcā mai bāgām de sēmā, cā nu le place grāsimea, ce produce *māi multā* cāldurā decāt tōte în decursul procesului de oxidare, avem causā sā dīcem, cā organismul cere mai mult zahar, pentru cā nu supōrtā multā grāsime.

Copiii mai iubesc acidele vegetalice; fructele îi fericesc, și dēcā nu aū ceva mai bun, mănāncā acrișe și mere acre. Acidele vegetalice, ca și cele mineralice, sînt fōrte bune

mijloce pentru întărire și binefacătoare, dar consumate fiind cu măsură; mai au și alte folose, decât le folosim în formele lor naturale. *Dr. Andrew Combe* scrie: „Fructele cöpte au asupra viscerelor o förte bună influență. mai ales când acestea nu funcționază complet.“ E dar evident, că trebuințele instinctive ale copilului trebuiesc împlinite. În creșterea copiilor se observă o tendință generală a nu le mulțămii aceste două dovedite necesități, ci se dă în vecii vecilor lapte și pâne, ciaiă și unt. — zahar și fructe ba!

Care sânt urmările? . . . Decă la vre-o di mare copilul are vre un ban în pungă și e liber să trecă pe la conditoria, ori apucă în vre-o grădină cu pöme, — excesul e gata! — „Ađi nu ne ține nimeni în frân; mâne ne pune érași pe post. Să ne săturăm, până e vreme!“ . . . Așa judecă, și și fac, cum judecă. Ér decât se arată mai târđiu efectele excesului, toți strigă, că nu-i bine să lași copiii să mănće de capul lor!

Decă li s'ar permite copiilor să guste regulat și đilnic zahar și fructe, — ce e o necesitate fiziologică, — ar face rare-ori excese. „Decă fructele ar forma o parte din mănćările obicinuite (nu între mese, ci în decursul mesei).“ dice *Dr. Combe*, „poffa după mere acre ar dispăré curênd!“

Așa-i și în alte easuri.

Leđi stomachului: Este evident, că fömea este cärmaciul, în care te poți încrede; judecata părinților nu are mare valöre. Decă un copil mai cere mănćare, și mama îi dice: „Ba!“ — ce motive are să nu-i dea? . . . *Crede*, că copilul a mănćat de ajuns. Dar *credința* asta ce motive are? Sta mama în secretă înțelegere cu stomachul băiatului? Ori cunoșce trebuințele corpului lui prin vre-o putere somnambulistă? Decă nu, de ce *crede*, că copilul de ajuns a mănćat? — Înșă trebuie să scie, că cantitatea de mănćare necesară trupului depinde de numöröse și complicate cause: se micșoréză și creșce cu schimbarea temperaturii și a cuprinsului de umedělă și de electricitate al aerului: stă în raport cu munca sévêrsită, cu felul și cantitatea ultimei mese și cu ințela, cu care acêsta a fost mistuită. Deci este dênșă în stare să socotéscă rezultatul acestor complicate influențe?

Tata unui băiat de cinci ani îi dicea: „Eú pot *presupune* numai, cât ar fi de ajuns, dar *presupuneri*le nu sânt

sigure, deci îmi las băiatul să mănâce, până se satură." Și așa e cu minte, să faci. Numai cel-ce nu cunoște fiziologia, dictéază legi stomachului: cine o cunoște, nu măsură atâta. Pe judecata ómenilor puțin să te încrezi: știut este apoi, că cu cât cunoștem mai bine legile vieței, ne crește și încrederea în natură, ér' încrederea în noi însi-ne ne scade.

Calitatea hranei: Și aici dăm de o direcția ascetică. O hrană relativ rea trece de potrivită pentru copii; mai găsesci și părerea, că carnea nu-i bună în cantități mai mari-cele, ci puțină, — părere, la clasele mai sérăcute încetățenită prin împrejurarea, că nu pot cumpăra multă carne: la cele ce pot cheltui, prin imitarea majorității. Părerea asta e falsă, s'eu nu-i sprijinită de motive suficiente. Pentru un băiat mic, al cărui stomach posedă puțină putere musculară, nu-i bună: dar hrană animalică fără părțile fibróse nu e nepotrivită. La doi-trei ani băiatul are destulă putere musculară, și observația acésta nu mai are valóre. C'redințele populare stău aici în contrast cu sciința. Fisici și fisiologi de renume spun, că tocmai copiilor le trebuesce mai de vreme o hrană mai puternică decât la cei crescuți: niciunul nu apróbă părerea, că le trebuie mai puțină.

Pentru a dovedi acésta, argumentăm astfel: Comparând procesele de viață la bărbați și la băieți, ne convingem, că la copii e necesară hrană relativ mai multă. Bărbatul își încórdă ȃi de ȃi muschii prin mișcări, sistemul nervos prin activitate intelectuală, viscerele prin săvărșirea funcțiunilor de viață. C'e perde, trebuie să pue la loc. Corpul mai perde căldură prin radiația, și astfel e necesară o continuă producere de căldură, și astfel anumite părți constitutive ale corpului se află într'o neîntreruptă ardere. Deci la bărbat hrana e necesară pentru a înlocui ȃilnică pierdere și a da materialul pentru producerea căldurei.

La băieți: Si ei consumă materia corpului prin încordare. Cugetând la neîntreruptele lor ocupații, trebuie să conchidem, că în raport cu mărimea corpului lor, consumă probabil tot atâta, cât consumă bărbații. Și ei perd căldură prin radiația, și fiind-că corpul lor în raport cu massa lor oferă o suprafață mai mare decât al bărbaților, și pentru acésta radiază mai repede căldura, — cantitatea de materii pentru producerea căldurei, ce-i este necesară, e relativ mai mare, decât la bărbați.

Dar băieții — *mai au să și crească*. Ce nu se consumă pentru înlocuirea părților pierdute și producerea căldurii, folosește la dezvoltarea și creșterea organismului. Numai existând *prisosul* acesta de materie, e posibilă o *creștere regulată*. Cât de mare e trebuința de hrană în decursul dezvoltării unui organism, se mai vede și din cunoscuta fîme a băieților de școlă, ce mai târziu nu se observă, căci nu-î așa întetitoare, și și din revenirea grabnică a apetitului.— Dacă mai dorește cineva o probă, dăm faptul, că la fîmete mor băieții mai întâin. Deci vom concede, că, *relativ, copiii au lipsă de mai multă hrană*.

Dar dând hrană mai multă, să dăm bucate zămoșe multe, ori concentrate și mai puține?

Carnea hrănește mai mult decât pânea: pânea mai mult decât cartofii ș. a. Pentru a da de ajuns, trebuie să dăm o cantitate mai mare, decât bucatele sînt mai puțin hrănitore. Aici însă facem următoarele observări: Consumând cât mai puține puteri pentru mistuire, rămân mai multe pentru creștere și muncă. Mistuirea se face prin consumare de mult sînge și de puteri nervoșe, și în socotéla întregului sistem nervos. Dacă dăm hrană multă și mai puțin nutritore, se consumă mai multe puteri prin lucrarea mai îndelungată, decât dacă dăm mai puțin și mai cu mieș. Acesta consumare se rîșbună la copii, micșorându-le puterea, ori împedecându-le creșterea, seû în améndoué chipurile de-odată. Deci conchidem: *Băieților să le dăm bucate cât mai hrănitore și mai ușore de mistuit*.

E drept, că poți crește băieți și băiete și cu vegetale numai: cresc, se fac mari, și par sănătoși. Băieții țeranului abia gustă carnea, și se fac mari și sănătoși. S'ar păre, că acesta e o dovadă contra părerilor noastre.

Mai întâin: dacă cu pâne și cartofi în copilăria te-ai dezvoltat, nu urmêză, că și mai târziu te vei dezvolta, cum se cuvine. Al doilea: nu e permis a mē nita numai la *volumul corpului*, ci și la *constituția* lui. Carnea gingașă îți dă o față frumôsă ca și cea plină de suc: dar probând puterile la doi copii crescuți în âste doué feluri, vom observa îndată deosebirea. Grăsimea la cei mari e semn de slăbiciune: la gimnastică și eserciții omul perde din greutate. De aceea nu e permis să judecăm după exteriorul acestor copii rēu hrăniți. Afară de constituția, trebuie să conside-

răm și energia. Deosebirea între cei-ce se hrănesc cu carne, și cei-ce mănâncă pâne și cartofi, se vede îndată în vioiciunea intelectuală și sprintenia corporală a celor dintâi.

Aici ne oprim puțin. Comparând felurite animale și felurite rase de oameni, s'au indiviți de același gen de animale și oameni — vom vedea și mai lămurit, că *gradul de energid, de activitate depinde esențial de cuprinsul hranei*. Vaca ținută cu erva puțin nutritore are lipsă de un sistem de mistuire puternic pentru masele colosale de erva ce-i trebuesc: e groia, pentru-că își consumă astfel mai tota puterea. Calul are o construcția rudita cu a vacii, dar hrana concentrata; puterile nu i se perd, ducend un aparat greu de mistuire, nici prin mistuirea unei cantitati asa mari de nutret greu. Mai compară apoi neactivitatea și prostia oei, ce se hrănesc cu erva, cu ințimea și veselia cânelui, ce trăiesc cu carne și hrana făinosă. — și vei găsi deosebirea amintita. In menagerii am vedut apoi neastemperul animalelor hrănite cu carne, ce nu se vede la cele hrănite cu erva. Invetăm astfel, ce lămurit este raportul între cuprinsul hrănitoe al nutretului și gradul de energid.

Deosebirea aceta nu depinde de construcția felurita a corpului, cum presupun unii, ci de nutretul diferit, căci se observă și la indiviți de aceleasi genuri, hrăniti în deosebite chipuri. Exemplu: Cain. Compară un cal de ham, gros, lenes, neistet, cu altul de circ ori venatoare, cu trup subțire și plin de curagiu, și gândesce la hrana, ce li se da; a celui dintăiu e mult mai slabă. Alt exemplu: Nēmii omenesci. Australienii și sēlbaticii inferiori, ce trăiesc din rădēcini, larve de insecte ș. a., sânt mici, au burta mare, mușchi nedesvoltați, slabi, și nu pot ține la lucru, cât țin Europeanii. La sēlbaticii, ce sânt bine crescuti și tari, cum sânt Cafrii, Indianii Americii nordice și Patagonii, găsim un consum de carne însemnat. Indianul reu hrănit dispore pe lângă Englesul deprins cu bună mănecare, și în privința muncii intelectuale și în a celei fizice. Er' după părerea noastră istoria demonștră, că poporele bine hrănite au fost tot-dēuna cele mai puternice și au stăpănit.

Intărim argumentarea, observând, că același individ animal e mai mult sēu mai puțin capabil de muncă, după cum îi dai hrana mai mult ori mai puțin nutritore. Exemplu: Calul. La pășune calul se îngrășă, dar perde din putere,

„În lănceleşce sistemul muscular”. „Erba e foarte bună hrană pentru un boi de dus la tîrg ori espus, dar foarte rea pentru un cal de vînatore”. Să scie de mult, că caii de vînatore, decît aû stat vara la păşune, nu aû fost în stare să se ţină după căni, decît după ce s'aû hranit câte-va luni cu nutreţ de grajd. *Apperley* recomandă: „Nici-odată să nu laşi un cal de vînatore la păşune peste vară,” adecă să nu-i dai nutreţ nebrănit, decît vrîi să fie puternic şi purtăreţ de oboseli. La un cal, dela care vrîi să aibi mai mare folos, e cunoscut, că-i dai grăunţe, care cuprind mai mult azot, s'eu hrană ce produce carne mai multă decît nutreţul de rënd. — Alt exemplu: La ômeni acest raport e şi mai lămurit. Lucrătorul engles de trenuri, ce consumă multă carne, e mai harnic decît cel de pe continentul nostru, din care pricină întreprinzătorii englesi viu pe continent tot cu lucrători. Deosebirea asta e motivată prin deosebirea hranei, nu a rasei, căci lucrătorii de pe continent, trăind ca şi cei englesi, s'a dovedit, că devin tot aşa de harnici. *Spencer* încă a trăit şese luni vegetarianicesce, şi s'a convins personal, că lipsa de carne scade avîntul puterii fizice şi intelectuale.

Nu demonstră aceste probe conclusia noastră referitoare la hrana copiilor? Nu ne arată, că, chiar primind aceeaşi statură şi mărime, hrana mai rea nu pôte da o constituţia tare? Şi nu se arată, că puterea şi mărimea numai din hrană bună rezultă? Nu ne convîng probele aduse, că baiatul, ce trebuie să se desvôle dilnic şi mai perde materii prin încordarea muşchilor şi a creerului, are lipsă de hrană nutritore? Şi nu este evident, că lipsa acestei hrane mai bune se rësbună în contul capacităţii intelectuale s'eu fizice? — Credem, că ori cine scie judeca logic, va judeca astfel. A cugeta şi lucra altfel însemnă: a căuta să produci puteri din *nimic!*

Variaţia alimentelor: Hrana băieţilor mai are defectul, că nu variază; asemenea un păcat împotriva sănătăţii. Afară de prînd, dejunul şi cina ũi de ũi, lună de lună, an de an nu se schimbă. Altfel ne poruncesco fiziologia să facem. Nenumërate experimente ne-aû dovedit, că abia este o bucată, care să ofere în raporturi corecte s'eu în formă potrivită *tôte* elementele trebuitoare la s'evîrsirea proceselor de viaţă: deci conchidem, că o schimbare d'eu a hranei e de dorit

pentru procurarea acestor elemente. Fiziologii știu, că o mâncare favorită, ce-o gusti des, produce o iritația de nervi, ce accelerează activitatea inimii, mișcă sângele mai cu putere și ușurează mistuirea ulterioară. Acest fapt se potrivește și cu maximele hrănirii animalelor, care asemenea admit o circulația a nutrimentului.

De dorit mai este și amestecarea bucatelor la masă. Și aici, și la schimbarea lor, efectele sînt: echilibru mai normal al singuraticelor părți constitutive, și iritarea mai mare a nervilor. Ca probă dăm ușurința, cu care stomachul stăpînesc un prînd frances, distins prin variația: probe mai găsește ori-cine în ori-ce carte nouă despre hrănirea animalelor, cărora variația le priesce foarte mult. Experiențele lui *Starck și Goss* „dau dovadă de folosul, sînt mai bine de necesitatea unei amestecări a materiilor, decă voesci să dai o masă, ce să fiă mai potrivită pentru activitatea stomachului“. („Enciclopedia anatomiei și fiziologiei.“) Celor-ce observă, că prea multă trudă se cere pentru o bucătăria astfel întocmită, le răspundem, că nici o muncă nu-i prea mare, decă promovază progresul intelectual al băieților și desvoltarea lor fizică. Și mai mult: E ciudat, că cine se obosese d. e. să și îngrașe porci, să nu se obosescă pentru crescerea băieților!

Pentru cei-ce au de gând să facă, ce-i povățuim noi, mai pomenim, că schimbarea nu e permisă să se facă deodată, căci hrana puțină a slăbit întregul sistem, așa că nu este în stare să primescă deodată pe cea mai bună. Hrana defectuoasă este dără ea de ea o pricină a slăbirei stomachului. Deci trecerea la hrană mai bună să se facă treptat; crescînd puterea treptat, dai apoi tot mai multă.

Nici concentrarea hranei nu trebuie să fiă excesivă: stomachul să se umple, atîta tot. Deci concludia finală: *Hrana băieților să fiă nutritivă în mare grad; să fiă foarte variată la fiecare masă, și și în ordinea meselor.*

II. *Imbrăcăminte*: Și în îmbrăcăminte se observă o tendință ascetică, de cruțare neînțeleasă, rezultat al credinței, de altfel neesprimată lămurit, că trebuințele fizice trebuiesc trecute cu vederea, ca și cum ele ne-ar ispiți numai, nu ne-ar conduce corect. Dar ne greșim rău. Să mănânci, decă ți-e fome, nu e rău: e rău să mănânci și după ce te-ai săturat; asemenea și cu bîntura. Nu strică să resuflî aer

curat, dar strică decât resutli aer rău și după-ce plumânile nu'l mai pot suferi. Nu strică ocuparea intelectuală; strică, decât nu o întrerupi, vedând, că capul te dore ș. a. m. d.

Să 'nțelege, pentru cei deprinși cu o viață nesănătoasă sensurile nu mai sânt călăuzi siguri. Dar asta e o urmare a păcatelor, ce le-au comis împotriva lor. Cine se deprinde de mic să asculte de ele, nu și le tîmpesce nici-odată.

De aceste sensuri călăuzitoare se țin și frigul și căldura, și îmbrăcămîntea, ce nu ține sîmă de ele, e vrednică de osîndit. Credința comună despre „deprindere” cu temperaturile, despre „întărire”, — e o amăgire grea. Această „întărire” a trimis mulți băieți pe ceea lume, și pe mulți i-a slăbit și împedecat în creștere pentru totă viața. „Gîngășia lor dovedește paguba pricinuită astfel, și deseale bolnăviri ar trebui să le serve și la părintii cei mai puțin pricepuți de povăță”, dice *Dr. Combe*.

Părinți bogăți ved pe băieții țeranului jucându-se aprîpe goli: ei cred, că asta-i cauza sănătății lor — că stau în ori-ce vreme pe-afară. — și deci își îmbracă și ei copiii așa de jumătate numai. Dar nită, că acei țeran și țerăncuțe au alte favoruri: că mai totă viața se jîcă, că vecnic rîsufliă aer curat, și că sistemul lor nervos nu se ruinează prin muncă intelectuală. Sănătatea lor nu se susține, pentru că sînt favoriți de temperaturi, ci în ciuda lor ôre-cum, cu totă lipsa de haine. Noi credem, că avem drept, făcînd această conclusiă, și mai credem, că perderea mai mare de căldură strică copiilor de bună sîmă.

Lîpsa de haine, goliciunea, se rîsbună în contul creșterei, și decât corpul o suportă. Și la animale este așa: Ponyi Scoției suportă temperaturile aspre mai ușor decât caii din Sud. — dar sînt pitici. În regiunile polare statura omului nu ajunge mărimea mijlociă. Laponii și Eschimoșii sînt foarte mici, êr' locuitorii Tîrii de foc, ce umblă goli într'o țîră ernôsă, sînt, după mărturia lui *Darwin*, așa de pitici și urîți. „încât abia îți vine să cređi, că sînt de același gen și frați cu noi”. Știința esplică necrescerea lor prin perderea mare de căldură, căci am arîtat, că pentru a produce căldura, câtă o perde corpul prin radiatiă, anumite materii ale hranei sînt într'un continuu proces de ardere. Perdîndu-se multă căldură, trebuie să fiă și materiile combustibile în cantitate mare. Activitatea organelor de mis-

tuire însă are și ea margini. Deci dacă ele pregătesc o mare cantitate de materiale pentru susținerea temperaturii, nu pot pregăti decât o cantitate mică pentru dezvoltarea și creșterea corpului. Urmarea este, că corpul rămâne mic și nedezvoltat, ori amândouă de-odată.

De-aceia îmbrăcămintea e de mare importanță. *Liëbig* dice: „Hainele sînt cu privire la căldura corpului un echivalent pentru un anumit grad de hrană.” Îmbrăcămintea ține căldura în trup, și stomachul poate să lucreze cu mai multe materiale, și are lipsă de mai puține materii producătoare de căldură. Esperiența acésta s'a făcut și la animale: suferind ger, ele perd din grăsime, din puterea musculară, ori nu cresc. „Dacă vitele de îngrășat stau la temperatură rece, seî cresc încet, seî trebuie să le dai deosebite porții de nutreț”, dice *Morton* în Enciclopedia agriculturii. *Apperley* insistă, să ținem grajdurile calde, dacă vrem să avem cai de vînatore buni și folositori ș. a.

Adevărul acesta are la băieți o influență îndoit de mare. În raport cu micimea lor și cu înțela creșterii lor, frigul le este foarte stricacios. În Franția mor copilașii dese-ori, până așteptă ora oficiasă a primarului, să'i înscrie în listele comunei. *Quëtellet* a dovedit, că în Belgia unu cas de mörte la copii în Iulie, îi corëspund două casuri în Ianuarie. În Rusia mortalitatea băieților e de speriat.

Chiar și mai târziu un corp nedezvoltat nu poate suporta gerul; probă soldații tineri, ce se prăpădesc la manevre. Causa e clară. Am arătat mai sus, că copilașii perd o cantitate relativ mai mare de căldură decât bărbații, er' băiațul mai e și în defavor la producerea ei. *Lehmann* dice: „Dacă socotim acidul carbonic, ce'l produc copiii și animalele tinere pentru un pond egal corporal, aflăm că copiii produc îndoit de mult acid carbonic, decât produc bărbații.” Cantitatea acidului carbonic produs stă apröpe esact în direct raport cu cantitatea căldurii produse. Vedem dar, că corpul unui băiat trebuie să producă apröpe o dublă cantitate de căldură.

Acum putem judeca, ce neghiobiă este, să nu îmbrace bine băieții. Care tată ar umbla cu picioarele goale, cu brațele goale, cu umerii goali, cu tôte că densul radiază mai puțină căldură, și nu are decât problema fiziologică, de-a înlocui, ce consumă zilnic? Totuși pe copii și-i supune la

astfel de încordări, s'eu nu împedecă pe altii să-i supună. Aducă-și aminte tata, că fie-care gram de hrană consumat pentru producerea căldurei, e pierdut pentru creștere, și că chiar decât răceli, congestiuni și alte inconveniente nu se presintă, dezvoltarea copilului se împedecă, e necompletă.

Legea este așa-dară: *Să nu te îmbraci egal în toate împrejurările*, ci să îmbraci o haină, ce este suficientă și la fel și la cantitate pentru anumite cazuri, *să ferescă corpul de sentimentul de răceală continuă, fiă chiar și ușoră de suportat.*

Sunt de plâns mamele, care numai pentru a se ține de mode nebunesci, păcătuiesc împotriva constituției copiilor. E rău destul, că dăsele comit toate nebuniile franțuzesci pentru propria-le persoană: dar decât și îmbracă băieții în hainele dictate de „petit Courier des Dames”, fără să cugete, că sunt insuficiente, nevrednice de nimic, e grozav. Urmările sunt: indispoziții mai mari și mai mici, dese bolnăviri, creșterea este împedecată, părțile puternice ale trupului nimice, și nu rare-ori urmază chiar mărtașia, și toate pentru că o modă francesă pretinde haina din o tăietură, din o materie!

Mai e un motiv, pentru care mamele își îmbracă ast-fel băieții: Să placă la vedere. Deci aleg stoffe și colori, ce nu permit o dură purtare, d. e. la jocuri, decât e, să nu le strice repede. Deci ca să nu le strice repede, interdic jocurile la copii. „Scolă-te, că-ți mănjesci haina!” e porunca pentru băiatul, ce s'a pus pe pământ. „Dă-te jos, că-ți murdărești ciorapii!” strigă guvernanta fetiței, ce se urcă pe marginea ridicată a potecii. Așa răul devine îndoit de mare, oprindu-se și mișcarea băieților.

De-ar ști mamele, câtă cruțime este în astă procedură, și ce nenorocire se încarcă cu vremea treptat pe copii prin slăbirea lor corporală — pentru hafîrul de-a plăce prin hainele mamei! . . .

Deci ajungem la acest rezultat: Îmbrăcamintea să nu fiă nici-odată așa grosă, încât să pricinuiască nădușală, dar să fiă suficientă pentru a oprî ori-ce sentiment de răceală. *)

*) Observăm, că copiii ce umblă cu brațele și picioarele goale, perd conșiența, că părțile desgolite li sînt reci, cum toți o pierdem, că fața ne este rece. De aici nu urmază, că băiatul e ferit de frig, cum nu poți admite, ca locuitorul Țării de foc nu-l strica neua, ce se topește pe trupul lui, deși el rămâne indiferent.

În loc să le faci din catun subțire, cânepă ori stofe mesteceate, să le faci din stofe, ce conduc rău căldura, d. e. lână aspră, dură. Să fie așa de dură, încât la jocurile băieților să nu se tocască ușor. Culoarea să o alegi așa, ca să nu ăsa de ploie ori de arșița soarelui.

III. *Mișcarea trupului*: Importanța mișcărilor corporale e ceva mai bine apreciată. Ce privește pe băieți, nu-i de lipsă să facem multă vorbă. Si școlile publice și cele private au locuri de joc; necesitatea jocurilor în aer liber e recunoscută. În privirea asta se cedeză instinctului copilăresc; pauzele între orele de instrucție sînt o probă pentru această. Deci aici avem mai puțin de criticat, ori de dat sfaturi.

Ce privește pe băieți, am dis. Căci ce privește pe *fete*, nu-i așa. La fete mișcările corporale, exercițiile de putere sînt neglijate.

De ce asta? . . . Fata nu are aceeași constituția ca băiatul? Nu are și ea lipsă de jocurile, ce însuflețesc pe copii? Nu are aceleași îndbolduri? Pare-ni-se, ămenii cred, că a desvolta pe-o fată energie trupește, e țărănescă trébă, și că gingășia e caracteristica fetei. C'am acesta este idealul educației noastre pentru fete. Și sistemul, pentru ajungerea gingășiei acesteia e și potrivit de tot. Dar ăcsta nu e idealul bărbaților. E drept, că nici lor nu le plac femeile prea hărbătesce crescute, și că o relativă gingășia, ce are lipsă de protecția tăriei hărbătesci, se cuvine. Dar deosebirea asta rezultă de sine din natura genurilor. A o promova *artificial*, e greșelă.

Gimnastica și jocurile libere: „Da ce să facem? Să lăsam fetele să devină sëlbatice și dure ca băieții?” . . . Pare-mi-se, că de asta se tem profesorele: deci la fete li sînt oprite jocurile sgomotöse, care băieților li se îngăduie; credem, pentru ca fetele să nu'si însuşescă obiceiuri de-ale băieților. Téma asta e nebasată. Dēcă sburdălnicia băieților nu-i împiedecă de-a se face bărbați și domni, pe fete le va împiedeca de-a deveni femei și dame? La școlă băieții pot fi căt de sburdalnici, ca tineri nu vor mai sări pe uliți ca bröșcele, ba vor imita pănă la ridiculositate pe bărbați. Dēcă este la băieți astfel, pe fete nu le va stăpăni sentimentul de feciorösca modestiä? Nu au femeile un tact mai fin decăt bărbații pentru purtarea cu ămenii, esternă? Ér'

ce-i dur și sburdalnic nu se va perde? E negliôbă părerea, că instinctele femeesci nu se pot desvolta și fără dresarea profesórelor!

Au căutat ômenii să lecuiască răul acesta prin *gimnastică*, fiind mișcarea naturală, liberă, împiedecată. Concedem, că gimnastica e mai bună decât nimic, — dar jocurile nu le pôte înlocui pe deplin, căci are defecte. Întâiu mișcările formale ale mușchilor nu ofere atâta *variația*, câtă ofere jocurile de copii, și astfel mișcarea nu cuprinde egal toate părțile corpului, de unde urmază, că unele părți numesc mai mult și obosesc; acesta causează și o desvoltare neproportionată a singuraticelor părți. Al doilea: *Mulțimea* mișcărilor nu va fi de ajuns din cauza împărțirii neegale a lor și a lipsei de interes, ce ajunge să'ți causeze și urit, puse fiind ele în ore fixate de instrucția. Întrecerea, ce se observă la bă'eți ori băiete la eserciții, nu e durabilă, cum este plăcerea la jocuri. *Fieea* esercițiilor încă e de considerat. Îndată ce începe a plictisi, gimnastica nu mai pôte avé același efect, căci nu ajunge să faci mișcările numai; e asemenea unei munci intelectuale, care decă îți place, are și o influență înveselitoare și întăritore. Cugetă, ce bucuriă îți produce revederea unui amic vechi; cugetă, că medicii recomandă bolnavilor societatea veselă, schimbarea locurilor; scurt dis, sentimentul de plăcere întăresce nervii, căci el accelerază mișcarea sângelui, nșurază funcționarea organelor, și în modul acesta potențază sănătatea, ori o readuce. Deci interesul copiilor și bucuriă lor la jocuri e tot atâta de prețuit, ca și mișcările. Gimnastica tocmai nu oferă acest interes. Deci dicem: *Mișcările formale sînt mai bune decât nimic; se pot folosi, dar nu pot înlocui pe deplin mișcările pretinse de natură, care și pentru fete ca și pentru băieți slujesc bunăstării trupesci.*

IV. *Excesul de muncă intelectuală*: Se spune, că generațiile trecute purtați mai ușor sarcinile vieței decât noi, că sîntem gingășiți. Defectele discutate până aici vor fi avënd partea lor la această stare. Mai mult decât ele are o rea influență prea multă munca intelectuală.

Viața modernă cu concurența, ce tot cresce, pretinde și dela bătrâni și dela tineri multă muncă. Aceștia din urmă fac o școlă mai aspră, pentru că să se pregătescă pentru ea; astfel se îndoesce răul. Părinții nu au parte

de odihnă, muncind să și păstreze pozițiile: constituțiile slăbite în modul acesta le moștenesc copiii, cari trebuie să muncască tot așa. Urmările rele se văd pretutindeni: găsesci în tot locul tineri, ce prin studiu se ruineză, își pricinuesc cronice congestiuni cerebrale: auți de friguri căpetate în școlă prin iritații de tot felul, de leșinuri la tineri, ce studiază; o tinără, crescută în pension cu hrana puțină și muncă intelectuală multă, are di de di ameteți, ăr' copiii ce-ați moștenit un creier slăbit, sânt incapabili de ori-ce lucru intelectual, fără să nu ametească. Alt cas: o fată slăbită de studiu abia pôte face mici primblări, are un apetit slab, nu-i priesce carnea, are extremitățile tot-déuna reci, chiar și la căldură, bătaia de inimă la suiș de trepte, vedere slăbită, creșterea împiedecată și mușchi lăncești. — acestea sânt urmările, observate tôte la casuri reale.

Dar câte casuri nu se observă, și câte nu se atribue altor cause? Si decât cei deplin dezvoltati nu sânt în stare să supörte munca, cum vor puté băieții, ce sânt mai slabi! Si decât mai veți, că modul acesta de instrucția se susține, trebuie să te miri, cum de este suferit!

John Forbes dă un exemplu din experiențele sale. La o școlă e împărțită vremea astfel:

9	ore (și 10 pentru cei mai mici) în pat.
9	" în școlă, la ocupații.
3 $\frac{1}{2}$	" (cei mici 2 $\frac{1}{2}$) în școlă ori acasă: cei mari ocupați, cei mici la joc.
1 $\frac{1}{2}$	" la masă.
1	" mișcare în aer, la o primblare, și numai decât vremea e bună, la ora fixată.

24 ore.

Care sânt urmările? Slăbiciune, paliditate, indispoziții. Ocupațiile acestea intelectuale îndelungate și neglijierea totală a corpului pricinuesc nu numai turburări în funcțiunile vitale, ci chiar schilodiri. Intre fetele, ce ați stat peste doi ani într'un pensionat așa întocmit, nu a găsit *Forbes* nici pe una neghiboșată, mai mult, ori mai puțin.*) Acum nu va

*) Dr. *Lorenz* a constatat, într'o prelegere ținută *éran ucésta* în Viena, o adevărată *epidemiă de gârboviri la fete*. Densul și-a făcut observările în clinicile de chirurgia ale spitalului general din Viena, și găsia cauza mai puțin în educația excesivă intelectuală, și mai mult în neglijierea totală a celei fizice.

mai fi așa rău, dar răul tot nu a încetat. *Spencer* găsi într'un seminar împărțirea următoare: 8 ore pentru somn, $4\frac{1}{4}$ pentru îmbrăcat, rugăciuni, mâncare și odihnă, $10\frac{1}{2}$ pentru instrucția și $1\frac{1}{4}$ pentru exerciții corporale, ce nu sânt obligate. Să înțelege, că mulți perd roșeta feței, mulți se bolnăvesc, perd apetitul și stomachul mistue rău, durerile de cap și diarrhōele sânt continue. Casul e fără îndoială o excepțiã, ce va fi avënd, pōte, analogii.

Ciudat este, cã pentru bãieți mici se admite, cã munca prea multã intelectualã e stricãciōsã, dar pentru tineri nu. Bãieții mici se pot în chipul asta slãbi trupesce, ori tẽmpi, pot și muri, dar legea asta e valabilã și pentru tineri, cãci existã și și mësura în desvoltarea minții. Dẽcã instrucția le observã, e bine; dẽcã nu le observã, dẽcã aduce pe bãiat la un grad de desvoltare prea mare în raport cu etatea, pecatul se rëshunã prin defecte tot așa de mari, ori mai mari, dẽcã folosul, ce'l are bãiatul din cumintiã sa. Cãci natura socotesce bine; dẽcã-ĩ ceri prea mult la un punct, îți detrage la alt punct, ce-ai cerut mai mult. Ținẽnd sãmã de mersul ei, și procurãnd materialul brut pentru desvoltarea fizicã și intelectualã în mësura cuvenitã, natura ne va rësplãti cu un individ bine desvoltat. Dẽcã cauți sã mijlocesci artificial o desvoltare timpuriã ori abnormã a unei pãrți, ea se va supune, dar trebuie sã și neglige alte funcțiuni importante. Corpul are la un moment dat o cantitate mãrginitã de puteri vitale, și pentru cã e mãrginitã, e și imposibil a-i impune o anumitã sumã de rezultate. Aceste pretensiuni sânt la copii și tineri felurite și urgente, cum am arẽtat, unde tractãm despre hranã. Ce faci într'o parte mai mult, trebuie sã scãdi pentru altã parte.

Scim de pildã, cã mistuirea unei mese bogate sgndue tot sistemul, așa cã și trupesce și sufletesce obosesci și adormi dese-ori; cã prea multã muncã trupescã slãbesce cugetarea; cã dupã lungi cãlãtori cugetarea se lenevesce, de ți trebuie dile pãnã sã învingi lenea; cã la țeram, cari lucrã tōtã viața și cãt e ziua trupesce, cugetarea e fōrte mãrginitã ș. a., de unde se vede, cã prea multã muncã unilateralã produce o stagnare ori cãdere în alte direcții. Legea are valōre și când excesul e mic și durãtor, și când e mare și momentan. Dẽci dẽcã în tinerețe activitatea intelectualã e prea mare, desvoltarea în alte direcții se împiedecã.

Admitem o muncă a creerului mai puțin escesivă; influența asupra corpului va fi mai puțin stricăcioasă, corpul rămâne ceva mai nedezvoltat, ori constituția nu-i așa tare. Una din aceste influențe trebuie să se ivescă, căci cantitatea de sânge consumată de creerul muncitor ar circula prin corp; deci creșterea corporală a pierdut ceva. Prin urmare întrebăm: Câștigul cumpănesce cât paguba în cazul acesta? Știința câștigată ne poate răsplăti pierderea suferită fizicesce?

Dacă munca intelectuală e de tot escesivă, urmările sînt și mai serioase, căci se primejduiesce și perfecția corpului și și a creerului.

Isidore St. Hilaire stabili legea, că între *creștere* și *dezvoltare* există un antagonism. Creștere înseamnă aici *mărire* a corpului în volum, și dezvoltare *perfectiunea* constituției corporale. Activitatea mare într-una din aceste două direcții e întovărășită de stagnare în cealaltă. Exemplu cunoscut este larva și chrisalida. Larva crește repede, dar constituția generală rămâne aproape egală și când e mare, ca și când e mică. La chrisalida volumul corpului nu crește, dar constituția se dezvoltă cu mare vioiciune. Antagonismul e foarte clar aici: la fapturni mai superioare se observă mai greu, fiindcă acestea se dezvoltă într-o vreme în amîndouă direcțiile. Fetele se dezvoltă repede la minte și la corp, dar înceta de vreme a mai crește: un baiat se dezvoltă mai tîrziu, dar crește mai înalt.

Dar legea de mai sus are valoare și numai pentru unele părți ale organismului. Un organ, ce se dezvoltă repede, dela o vreme înceta a mai crește. Așa e și cu creerul. Creerul e la început mare la volum, imperfect în constituția; silindu-l să lucreze prea vioiu, ajunge la o dezvoltare înaltă a structurii, dar efectul nu întrece mărimea și puterea, ce se ajunge astfel. Acesta e una din pricinile, pentru care copiii copleșiți prea de timpuriu la minte, rămân pe loc dela o vreme.

Mai rele sînt urmările muncii escesive asupra sănătății: ea ruinează constituția, slăbește puterea de viață, bolnăvesce dispoziția. Fiziologia a demonstrat, că influența creerului asupra trupului întreg e colosal de mare: mistuirea circulația sîngelui, și astfel și celelalte funcțiuni sînt influențate prin iritarea creerului. D. e. o iritația a nervilor oprește de-odată bătăia inimii, apoi inima începe a bate

era încet, îndată-ce iritația încetază ș. a. Deci un creier prea întrebuințat are o influență paralizătoare asupra corpului. Exemple pentru aceste adevăruri găsim o mulțime.

Toți am simțit bătăi de inimă produse de sentimentul speranței, spaimii, bucuriei: toți știm, că este o legătura între iritațiunile extreme și întreruperi ale activității inimii, ori leșinuri; une-ori aceste iritațiuni au de efect și neorândueli în viscere. Săturarea este o urmare a unor stări sufletesci pline de plăcere, ori foarte dureroase: decă după săturare revin întâmplări prea dureroase, ori prea vesele, se întâmplă des, că stomachul aruncă, ce-a primit, ori mistue greu de tot. Acest efect îl produce și excesele de muncă intelectuală. Aceste sînt efecte momentane și violente ale iritării creierului; iritațiunile mai mici și îndelungate produc efecte analoge, mai puțin violente, dar continue.

Nu-i concluzia de silogism, ci adevăr, ce dicem: feliuritele grade și forme ale ruinării trupesci sînt urmări ale acestei activități îndelungate ale creierului. Așa este bolnavirea inimii, a stomachului, ori a amîndurora de-odată. Putem dar prețui, ce mare e dauna, ce-o pricinuesce munca prea multă intelectuală băieților și tinerilor. Mai mult ori mai puțin dărapănă sănătatea, dar o dărapănă sigur.

Greu blestem se cade dară să aruncăm pe sistemele, ce încearcă pe băieți cu muncă intelectuală excesivă, cu materii de învățămînt uriașe. Facem greșala cu *insușirea* de cunoștințe, căci spiritul nu e în stare să primească decăt o cățătime bre-care; dănd prea multe noțiuni de rumegat la copii, o parte dispare din memorie. Acest sistem mai produce des și o scîrbă de carte, și deci și un regres. Să nu uităm apoi, că organizarea materiei primite e mai de însemnătate decăt grămădirea ei; er' pentru acesta e de lipsă vreme și propriă cugetare. O grămădire prea mare de materii nemisluite produce confuzie.

Dar sistemul acesta e primejdios puterilor fizice, fără de care cunoștințele își rămân nefolosite; apoi succesul în lume depinde mai mult de putere, decăt de voință. Sistemul mai e greșit și pentru că cuprinde o falsă apreciere a fericirii în viață. Admițînd, că ar fi un mijloc de norocire, norocul acesta nu cîntăresce cît sănătatea perdută. — Te bucuri, decă, fiind bogat, ești și bolnav vecinic?

Deci noi afirmăm, că sistemul acesta e greșit: căci

îți însușește o știință, ce-o uiți repede, produce o silă ori scârbă de învățatură, perde din vedere organizarea cunoștințelor, slăbește puterea de viață, fără de care mintea cât de uire nu i de nici un folos, și ruinează sănătatea.

Femeile sufer mai mult prin acest sistem, căci băieții îi micșorează urmările rele prin mai multă mișcare. Mamele caută să le facă plăcute prin instrucția și cultură înaltă, pe care bărbații o caută mai puțin, decât frumseța corporală, suflet bun și sentiment curat.

Cine s'a înamorat de o fată, pentru că vorbește italienesce, d. e.? Obraji roșii și ochii rîdători atrag: veselia și dispoziția bună asemenea. Scurt: dintre feliuritele sentimente, ce se unesc în inima bărbatului, dând naștere dragostei, sînt mai puternice cele produse de frumseți corporale, mijlocii cele produse de preferințe etice, și cele mai slabe sînt cele produse de perfecția spiritului, dar și acestea depind mai puțin de cunoștințe, și mai mult de talent firesc: de pricepere ușoră, spirit, deșteptăciune. Cui ar dice, că e rușine pentru un caracter bărbătesc să l atragă așa lucruri, îi spunem, că nu știe, ce grăesce, punînd la îndoială înțelepciunea întocmirilor dumnezeesci.

Dacă cugetăm, că principalul scop al naturii este ferirea urmașilor, că urmașii lăsați de un individ cu corp slăbuț se sting în una ori două generații; că un corp puternic, și mai fără talente, are o valoare durabilă, căci talentele se pot desvolta la generațiile viitoare până în infinit. — înțelegem, ce importantă e direcția instinctului amintit. Și tocmai de aceea e prostia, să ruinezi trupul femeesc prin muncă mare intelectuală.

Să cultivăm fetele cât se poate mai mult, dar să nu le sufere corpul. — ce e posibil, — numai să nu le dăm știința papagalilor de-a recita fără pricepere: să le desvoltăm judecata, și să se continue instrucția și în timpul după părăsirea școlii, până la maritaj. —

Educația fizică este defectuoasă. Defectele sînt: *hrană insuficientă, îmbrăcăminte insuficientă, mișcare insuficientă (cel puțin la fete), prea multă muncă intelectuală.*

În vremile vechi și în evul mediu se punea cel mai mare preț pe desvoltarea corpului, căci se prețuia puterea și curagiul la război. Azi statele sînt mai pacifice, ori înving prin puterea spiritului. Educația a devenit exclusiv intelectuală.

Amândouë direcțiile sînt false. Noțiunile celor vechi trebuiesc unite cu cele nouë, ca să ne apropiăm de vremea, ce va pricepe, că fiind corpul purtător al spiritului, acesta nu-i permis să se desvîlce pe socotela și în paguba celuilalt.

Vremea se va apropia, când ômenii vor pricepe, că îngrijirea sănătății e o *datorie*, că nu li e permis să dispună după plac de trupul lor. Nenorocirile ei nu le socotesc de efecte ale vieții lor pline de vîți și greșeli, ci simpli de cazuri nenorocite. Beția e privită drept vîțiu; alte defecte, ce ruineză ea și dînsa, nu!

Totă greșală împotriva legilor sănătății e un *pecat fisic*. Când ômenii vor înțelege acêsta, vor da educației corporale a tinerimei cuvenita atenția.

G. I. Bogdan.

Învățămîntul educativ.

(După Dr. G. Frohlich.

I.

Interesul multilateral, noțiunea fundamentală a pedagogiei

Școlărițele unui învățator, care mi-e cunoscut, îl rugău adese-ori la finea prelegerii, ca să mai continue puțin cu instrucțiunea. Scolari Francesului *Socolot*, care propunea. — după cum este știut, — cetitul și scrisul și tot învățămîntul limbistic în legătură cu povestirea *Télémaque* de Fénelon, abia așteptau, ca să între învățatorul lor în clasă și să începă instrucțiunea. În unele clase se găsesse școlari singuratici, cari întrec pe conșcolarii lor prin diligență, precum întrec în marime unele spice din întinsul câmp acoperit cu grâu pe surorile lor, și cari școlari neașteptând prelegerea învățatorului, învață singuri de sine după manualul introdus. Aceste sînt dovezi îmbucurătoare, că școlarii se află într'o stare sufletescă, care tot-deuna trebuie să servescă de ideal unui învățator stărnitor. Dăcă însă mulți dintre școlari numai din silă și fără voia urmăză instrucțiunea, și salută cu bucuria sunetul clopotului, care pune capăt supărăcișei și oboșitôrei muncii școlare; dăcă isbucnesc în strigăte de bucuria, că vre-o ôră de prelegere din întemplantare nu se pôte ține; dăcă școlarii resolvă lucrările de acasă numai din frică de pedepsă, ér' nu din plăcere: — atunci le lipsesce băieților starea aceea sufletescă îmbucurătoare, și de

sigur este „ceva putred în statul Danemarcei.” — adevărat în școală, și anume s'eu în instrucțiune, s'eu în întocmirile școlare.

Nu ne îndoim, că cu toate acestea școlarii 'și vor însuși unele cunoștințe și dexterități, după cum putem învăța și pe un câțeluș prin multă silă, răbdare și stăruință să eșecute unele mișcări neobiceșuite.

Dar învățătura între astfel de împrejurări este o povară pentru școlari, er' nu o plăcere și bucuriă. Ea nu le cauzează mulțumire și satisfacțiune internă, pentru-că lipsesce din sufletul lor viața și mișcarea, adevărat le lipsesce născușta și stăruința spontană spre a învăța și a'și pune la probă puterile. — le lipsesce adevărat *interesul*, și cu acesta *elementul educativ*, *puterea* aceea a instrucțiunii, *care întru adevăr cultivă pe om*.

În starea acésta sufletescă demnă de admirat aflăm noi stéua conducătoare a născuștelor pedagogului și învățătorului adevărat; ea este țința instrucțiunii pedagogice și punctul de încopciare al creșterii. Astfel noțiunea interesului este *noțiunea cardinală a pedagogiei științifice*.

Să ne ocupăm acum ceva mai de aproape cu noțiunea „*interes*”, fiind-că cunoșcerea ei mai de aproape este pentru învățător tot atât de instructivă, precum este de folositoare pentru praesa școlară.

După cele dișe mai înainte, *să înțelege sub interes starea aceea sufletescă a unei persoane, în urma căreia îndeletnicirea cu un lucru îi cauzează plăcere și o îndemnă la lucrare spontană*.

Să dicem, că unui școlar i s'eu propune cetitul. Dacă școlarul cetesce în școlă bucuros și acasă s'eu exercită în cetit, cât s'eu pôte de mult și de des, atunci dicem, că el are interes pentru acest obiect. Dacă școlarul are interes pentru Botanică, cunoșcerea plantelor îi face bucuriă; el le privesce cu atențiune și cu de-amăruntul de câte ori i s'eu dă ocașiune; le creșce, le cultivă, le caută, le adună etc.

Dar trebuie să cercetăm interesul încă și mai de aproape.

Pentru-ce are deșteptarea și cultivarea interesului preț mare pentru pedagogiă? . . . Pentru-ce este el pentru instrucțiune cel dintâiu și cel mai de aproape scop? — Fiind-că din interes s'eu nășce *voința*, precum s'eu nășce fructul din floare, și a influința asupra voinței este scopul ultim al învățământului educativ. Dacă un copil are interes pentru o persoană s'eu pentru un lucru, el își pune o țință și cêrcă să o ajungă prin ôreși-care mijloce.

A'și pune o țintă și a întrebuința mijloce pentru a ajunge la această țintă nu este alt-ceva, decât a *voi* ceva serios.

Dacă fiul unui agronom are în școlă interes pentru Economia rațională, după-ce se va reîntorče acasă, va *voi* să întocmescă bunul tatălui său conform învățăturilor câștigate. Dacă un școlar are în Fizică interes pentru legile naturii, vedând vre-o mașină, care se bazează pe legile cunoscute, el va *voi* s'o cunoscă mai de aproape. Interesul, ce are un copil pentru oameni și animale, va deștepta în el propusul de a le scăpa din pericol și a le da ajutor în cas de lipsă. — Dar numai *un interes curat* are acest preț pentru voință.

Un copil are interes pentru musică, fiind-că tatăl său îi dă pentru fiesce-care lecții musicale o piesă de 10 cr. Acesta este *interes egoistic*, și, fiind-că el este îndreptat în linia primă spre câștig, și numai în linia a doua pentru musică, — este un *interes mijlocit*.

Interesul nostru, pe care educătorul și'l pune ca țintă, este neegoistic, nemijlocit și curat. Interesul acesta se bazează pe o plăcere și mulțumire internă pentru musică.

Interesul este, ce e drept, izvorul voinței, dar el nu este nici decât o dorință. Dorința voiesce să tragă obiectul la sine, să pună mâna pe el, să dispună de el; ea cărcă să ajungă ceva cu impetuositate; interesul însă este liniștit, el se bucură și numai cunoscând lucrul.

Dacă un copil dorește nu măr dintr'un pom din grădină, el voiesce să'l aibă în posesiunea sa și să guste din el, și dacă i se pun pedeci, el nisuesce să ajungă la măr în mod impetuos. Numai după-ce dorința lui este satisfăcută, se liniștesce.

Copilul, care are interes pentru măr, voiesce numai să'l privească și să se bucure de el în liniște; el nu voiesce să'l aibă, să pună mâna pe el, și este deja împăcat și dacă nu'l posedă și nu pôte dispune de el. Din interesul acesta se pôte desvolta fără îndoială și o voință, d. e. hotărîrea de a ajuta mărului, ca să se desvólte pe deplin.

Tôte trei: *dorința, interesul și voința* au un semn comun, adecă funcțiunile aceste spirituale sunt un fel de simțire și de nisuință, și din cauza acesta sunt *contrarul indiferentismului*. Dar voința este o nisuință mai mare și mai

înaltă, decât dorința; ea se bazează pe o chibșuire matură, pe o alegere, și lucrul, spre care nisuesce, îl ține de *realisabil*.

Dorința, care este o stare sufletescă neliberă, o avem comună cu animalele; voința, care este o nisuință împreunată cu ideia realizării, o are numai omul.

Interesul, despre care este vorba, nu constă numai din o *interesare* trecătoare pentru un obiect, ca d. e. pentru o scire locală, pentru o noutate jurnalistică, pentru o glumă sêu o anecdotă; interesul nostru este o stare sufletescă *durabilă*, o stare sufletescă, care *ține timp mai îndelungat*.

Pretensiunea didactică de a deștepta interesul, nu este așa-dară identică cu pretensiunea de a *face instrucțiunea interesantă*.

Un învățător pôte face ôra sa de prelegere interesantă, arătând școlarilor chipuri și tot felul de lucruri drăgălașe, istorisind tot felul de glume și păcălituri, — acesta nu o putem reprobă, fiind-că purcederea acesta în tot cazul este mai bună, decât a face pe școlari să li se urască; — dar că prin o astfel de purcedere învățătorul deșteptă deja în școlari o plăcere *statornică* față de obiect, un *zel* de învățare, care se estinde și afară de ôra de prelegere, acesta ne permitem a o trage cu tot de-adinsul la îndoială.

Explicările de mai sus, menite a clarifica mai de aproape noțiunea interesului, credem a fi de ajuns pentru scopul nostru. Să recapitulăm:

Interesul este o stare sufletescă, care constă în plăcerea de a se ocupa cu un lucru sêu cu o persoană și în nisuința progresivă și spontană (el constă așadară 1. din un sentiment și 2. din o nisuință)

Interesul trebuie să fie neegoistic, nemijlocit sêu curat, și după cum am vădut mai în urmă, durabil. Din el se nasce voința, dar el nu este voință, și nu este nici dorință.

Să privim acum diferitele clase de interese.

Deja din cele espuse până aici s'a putut vedé, că putem avé interes pentru diferite obiecte. Unul are interes pentru musică, altul pentru arta dramatică, un al treilea pentru Zoologie, un al patrulea pentru Istorie, un al cinci-lea pentru Agronomie și Grădinărit, etc. etc.

Psichologia exactă însă nu clasifică interesele după singuraticile obiecte, ci după funcțiunile spirituale, pe care

le pune în mișcare, și deosebesce astfel: 1. *Interesele cunoștinței* (adecă interesul *empiric, speculativ și estetic*), și 2. *Interesele simpatiei sãa ale inimii* (adecă interesul *simpatetic, social și religios*).

Sã lãmurim acum aceste diferite clase de interese mai de aproape.

Acela, care cuprinde bucuros obiectele experienței, așadar care aprecieazã faptele din istoriã și evenimentele din viața practică, are *interes empiric* (o nisuiñtã nobilã spre sciințã.)

Acela, care are acestã nisuiñtã, voiesce a lãrgi înainte de tãte cercul cunoștințelor sale concrete. Dãcã reflecteazã asupra acestor cunoștințe și cerceteazã scopul și mijlocele, cauzele și efectele, tãmeiul și urmãrile lor etc., atunci are *interes speculativ*.

Dãcã cercetãm cã placu-ne, sãu nu, obiectele dupã înfãțișarea lor esternã, cã sũnt ele frumoșe sãu urite, atunci e vorba de *interesul estetic* (gust.)

Dãcã mã gãndesc la persoane singuratice, d. e. la mama mea, la fratele meũ, la amicul meũ; dãcã mã bucur și mã întristez împreunã cu ei, atunci am *interes simpatetic*. *Interesul*, ce'l am pentru societãți, d. e. pentru o comunã, pentru bisericã, pentru școlã, pentru stat sãu pentru vre-o reuniune, sãu *simțul comun*, sã numesce *interes social*; er' bucuria ce o am, cunoscẽnd pe Dumneđeu, iubirea fațã de Dumneđeu, sã numesce *interes religios*.

Unũ învățãtori vor da din cap la auđul acestor cuvinte și vor dice: „Ce mã intereseazã pe mine aceste sucituri și învãrtituri de ale învățãtilor? . . . In școlã mea poporalã, între copiii de țerani și de lucrãtori nu am de a face nimic cu aceste lucruri ñalte! Eũ sũnt mulțumit, dãcã copiii aceștia proști ñnvățã puțin a ceti, a serie și a socoti, și dãcã 'și ñnsușese cãte-va ñnvățãturi creștinesci!”

Mai ñncet frate! . . . Tu n'ãi drept. Tãte aceste interese le afli ñn sufletul ori și cãrui om, cãt de puțin desvoltat. Le afli tot atãt de bine ñn pieptul unui școlar sãrac dela țerã, ca și ñn pieptul unui student bogat. Deștãptã-le numai, așitã plãcere și putere spre ñnvãțãturã, aratã școlarilor tãi ñsvãrele sciinței, și atunci nu vei avã lipsã, sã le prelegi ñn lecțiuni deosebite tot, ce voiesci sã scie: ei vor ñnvãța din ñndemnul lor propriũ și de sine.

Dacă povestesci în ora de Istoriă și de Istoria biblică cu însufletire și interesant; dacă ești măiestru în descrierea țărilor și orașelor, atunci deștepti în școlarii tăi interesul empiric, și ei se vor instrui cu plăcere mai departe prin citit. Dacă deștepti în ei cugetarea, adică dacă îi aduci acolo, ca să pôta rosti o judecată și să facă concludiuni; dacă întrebî d. e. la istorisirea expedițiunii lui Napoleon în Rusia, din care cauză n'a isbutit această expedițiune? — dacă le desfășuri scopul, ce și l'a propus Napoleon și mijlocele, care le-a întrebunțat; dacă întrebî, care au fost motivele lucrării, etc. — atunci cultivezi interesul speculativ. Dacă în Istoria biblică faci pe școlari să-și pronunțe displicerea lor morală asupra faptei lui Avisalom și plăcerea morală asupra faptei lui Avraam, atunci deștepti în ei interesul moral, etc.

Tote aceste interese libere sînt isvóre nesecabile ale puterii spirituale. De aceea pretinde pedagogia științifică, ca să nu se cultiveze numai un singur interes, ci să se cultiveze după putință *toate de o potrivă*, pentru-ca școlarul să nu se cultive unilateral, ci *multilateral*.

Astfel am fi ajuns cu încetul la preceptul fundamental al pedagogiei științifice. El este: *Scopul cel mai de aproape al instrucțiunii este a cultiva armonic interesul multilateral*. În preceptul acesta se cuprinde elementul educativ al învățămîntului.

Învățămîntul educativ este așa-îdară formarea cercului de cunoștințe, cu scop de a cultiva interesele mai înalte de o potrivă. Scopul cel mai apropiat, ce'l urmărîm aici, este, a cultiva pe elev multilateral, pentru a pute servi diferitele scopuri culturale posibile, și a pune voinței lui o basă mai mare; *er' scopul ultim* este a forma prin interes o voință morală firmă, adică un *caracter moral*.

Interesul este așa-îdară *legătura între partea teoretică* (pricepere, cercul cunoștințelor) și *între partea practică a învățămîntului* (voință și lucrare).

Să nască acum întrebarea: *În ce mod și prin ce mijloce este a se deștepta și a se nutri interesul?* —

Acăsta este o întrebare foarte însemnată, care merită a servi ca obiect de meditațiune, de scrutare continuă, și al unei esaminări proprii conștiințioase pentru ori-care învățator și bărbat de școlă. Să ne întrebăm cu mâna pe inimă,

dacă o-am rezolvat în mod mulțumitor în teorie și în practică? . . . Aici dăm numai câte-va îndigări.

Pentru cultivarea interesului se recere mai întâiu, ca materialul de instrucția să fie acomodat gradului de dezvoltare al tinerimeii, să fie ales cu grijă și să fie predat bine: se recere apoi ca lucrurile noue să le aducem în legătură cu cele cunoscute: se recere, ca cunoscintele, ce le dăm școlărilor, să stea în legătură strânsă unele cu altele, și să le aducem într'un sistem: se recere, ca să nu le dăm în măsură prea mare, să lăsăm școlărilor timp pentru formarea noțiunilor, și după orele de instrucția să fie pause potrivite: se mai recere apoi ca prelegerea să fie plină de viață și cuprinzătoare: se recere vioiciune spirituală din partea învățătorului.

Interesul se produce cu deosebire prin un cerc de cunoscințe, care stau în strânsă legătură unele cu altele, sunt bine aranjate, estinse, și care prin meditare repetită asupra lor s'au ridicat la un grad mare de *claritate*. Din o materie neînsemnată, d. e. din o istorisire seu descriere mică, după cum se găsește în cărțile de citire, nu se poate desvolta nici un interes: dar cu mult mai bine se poate desvolta din un întreg mai mare, ca d. e. din istoria patriarhilor, din istoria lui Robinson seu din istoria războielor Grecilor cu Persii, și din materialul geografic și istorico-natural, ce stă în legătură cu acestea.

Cu cât sunt cunoscințele noastre prelucrate mai multilateral și împrenate în grupe și șiruri mai puține și mari, care stau în legătură strânsă unele cu altele, cu atât avem o privire mai ușoră preste ele și cu atât mai bucuros le percurgem. Dacă ne mișcăm mai ușor în cercul cunoscințelor noastre, simțim o bucurie mai mare față de comora noastră spirituală, ne ocupăm bucuros cu ea, îi atribuim un preț și cercăm s'o înmulțim, adevă *capătăm interes pentru cercul cunoscințelor noastre*.

Un punct însemnat cu privire la interes este raportul, în care se află el față de singuraticele studii. În genere se poate dice, că interesul stă în raport cu singuraticele studii ca mijlocele cu scopul. Studiile sunt menite ca să cultiveze diferitele interese.

La punctul acesta pedagogia nu poate încunjura întrebarea: Cu ce putere și în care măsură pot influința deo-

sebitele obiecte de învățământ asupra singuraticelor interese?

Și aici nu putem da decât numai unele indigații.

Computul este un mijloc foarte bun pentru a dezvolta cugetarea, s'eu, ca să ne exprimăm în limba Pedagogiei științifice, el este un mijloc pentru de a cultiva interesul speculativ. *Științele naturale*, întru cât ne îndemnă a privi și a observa obiectele din natură, dezvoltă interesul empiric; întru cât deșteptă în noi simțul frumosului, dezvoltă interesul estetic, e' întru cât ne provoacă la meditațiune, dezvoltă interesul speculativ, adică științele naturale dezvoltă în genere interesele *cunoscințel*. Dar care obiect p'ote cultiva *tote* interesele, și în prima liniă interesul simpatiei? — Acesta este *istoria* în înțelesul cel mai larg, adică *tote* istorisirile potrivite și basate pe adevăr, înțelegându-se aici chiar și poezia.

De aceea istoria pentru învățământul educativ este de cel mai mare preț.

II.

Atențiunea și învățarea. Percepțiunea și apersepsiunea.

De mare însemnatate pentru învățământul educativ este deșteptarea atențiunii involuntare și învățarea basată pe legi psihologice. Să privim acum aceste însemnate puncte mai de aproape și mai cu temeiu.

Să răspundem mai întâiu la întrebarea: *Ce este atențiunea?*

Eu am primit două sciri neplăcute: am pierdut o parte mare din avere, și scumpa mea mamă s'a bolnăvit rău. Tote cugetele mele sunt ocupate cu scirile acestea. Intr'aceea un amic al meu, care locuiesce în vecinătate, vine la mine, ca să mă întrebe de sfat, cum să-și întocmescă casa sa de nou zidita. El îmi arată poziția, mărimea casei și încăperile, ce se află în casă. Eu îmi dau totă silința de a-l urmări, dar nu'mi este cu putință. Am audat vorbele lui numai pe jumătate, o ideeă despre casa lui nu mi-am putut câștiga, și astfel nici nu-i pot răspunde la întrebările, ce mi le pune. Gândul meu era îndreptat cu totul la scirile primite; îmi închipuiam pierderile suferite, și inima mea sbura la patul mamei mele bolnave. Nici alte lucruri nu'mi succedea, cum se cuvine. Voiam să răspund la o epistolă,

ce o promisem, dar uitai să scriu pe adresa locul adresatului; cu un cuvânt, *eram distras*; conștiința mea era împărțită, mă aflam într'o stare contrară stării de atențiune, de ôre-ce acesta constă în ațintirea cugetelor asupra unui punct, asupra unor anumite idei, adică atențiunea este o *concentrațiune a conștiinței*.

După câte-va zile primesc scirea îmbucurătoare, că pierderile suferite mi s'a'n rebonificat și că mama mea s'a re-insănătoșat. Amicul meu îmi mai descrie casa sa nouă încă odată; acum îmi câștig despre casa lui o idee clară, și îi dau sfatul, ca să'si alegă partea despre mătă-dî din etagiul prim, care este spre grădină, ca locuință, și acesta să și-o întocmescă așa și așa etc., acum *sînt cu atențiune*.

Când sîntem distrași, unele idei trec repede și neobservate prin mîntea noastră, nu ni le asimilăm; ideile nu intră în conștiința noastră, și noi nu le păstrăm. Când sîntem atenți, ideile ajung în noi la un grad de claritate, noi ni le asimilăm; ideile devin o comoră a noastră, se prefac în știință și le păstrăm în mînt. Dăcă sîntem cu mare atențiune, ne adăncim așa de tare în anumite noțiuni sêu cugetări, încât trecem cu totul cu vederea lucruri, care se petrec în jurul nostru și în noi, și nu ne putem forma despre ele nici o intuițiune. Învătătorul esplică d. e. mașina electrică și experimentéza cu ea. Școlarul atent este așa de cuprins de acesta, încât nici nu bagă în sémă flectirea vecinicului sêu, poznele și observațiunile lui glumete, strigătul de pe stradă, și că cuptorul din școlă a început a fumege. Un învățat se adăncescce atât de tare în studiul sêu, d. e. în Istoria vechiă, încât nici nu observă, că servitorul a deschis într'aceea ușa odăii și a pus jurnalele noué pe masa de scris.

Atențiunea se pôte stérni sêu prin obiecte esterne, sêu prin procese spirituale; prin representațiun, prin judecări și șiruri întregi de cugetări, adică ea pôte fi *sensuală sêu intelectuală*.

Mergem d. e. nóptea la prinblare și dăm curs liber gândirilor noastre. Nici un obiect extern nu ne atrage atențiunea noastră. Dintr'odată însă vedem o zară de foc pe cer. Ne întorcem spre partea, în care vedem lumina; vedenia acesta ne cuprinde atât de mult, încât mergem ôre întregi în direcțiunea aceea, până când aflăm, că arde o șură din-

tr'un sat. În cazul de față activitatea noastră spirituală a fost *atențiune sensuală*.

„În 28 Noiembrie 1877^a, — îmi istorisia un prietin din România. — „lucram cu mare zel în școlă. Toți ascultam cu cea mai mare atențiune la cuvintele profesorului. Dar dintr'odată se deschide ușa clasei, și servitorul strigă: Plevna a căzut și Osman pașa este prins! Astăzi nu mai pot fi prelegeri! — Noutatea acésta cuprinse atât de mult atențiunea micii societăți școlare, încât nici vorbă nu mai putea fi de instrucțiã și învățare, chiar decât servitorul nu ar fi adaus cuvintele, că în ziua aceea nu se mai pot ține prelegeri.“ — Aici n'a fost atențiune *sensuală*, ci *atențiune intelectuală*, adecă sufletul școlarilor a fost îndreptat asupra unui *lucru curat spiritual*, (idei, judecări, șiruri de cugetări).

Pentru de a pute înțelege și mai bine esența atențiunii, trebuie să mai facem încă o însemnată clasificare a ei. Întrebai odată pe un învățator, în a cărui oră copiii erau atenți și liniștiți: „Cum stărnesci Dumnezeu-ta atențiunea acésta la copii?“ — și el îmi dete răspunsul: „Îndată-ce observ, că vre-un copil nu este atent, ca flecarește etc., mă duc încet la el și îi leșesc o palma peste fălci, de-i scân-teiază ochii, și continuu mai departe în liniște cu instrucțiunea, ca și când nu s'ar fi întemplat nimic — *probatum est!*“ Purcederea acésta a fost de sigur cu totul tot nepedagogica și neadmisibilă, și ea n'a provocat atențiune adevărată. — Un alt exemplu. D-l profesor este astăzi în prelegerea sa foarte plicticos și sarbhed. El descrie cu demăruntul în istoria unui rășboiț fiesce-care persoană, chiar și cele mai neînsemnate, și fiesce-care localitate, unde s'a petrecut vre-o faptă: acțiunea merge ca cu carul cu boi, că nu mai pot fi atenți, dar îmi dau tótă silința de a urmări mai departe prelegerea lui, fiind-că n'aș voi să perd firul povestirei. — În amândouă casurile atențiunea este *silită* s'eu *arbitrară*; în cazul dintâi ea a fost silită de o voință străină, în cazul al doilea de voința noastră proprie.

Contrast la exemplul premergător: Unii povestitori de basme știu să povestescă atât de atrăgător și interesant, încât se adună de bună voiã tineri și bătrâni în jurul lor și îi ascultă cu atențiune ôre întregi (*atențiune liberă, nesilită* s'eu *involuntară*).

La atențiunea silită ne îndreptăm tot interiorul nostru

asupra unui obiect, fiind-că *voim noi*, s'eu fiind-că *trebuie să voim*: la atențiunea liberă *sîntem atrași* către unu obiect, care deșteptă în noi bucuria și plăcere.

S'eu nasce acum întrebarea, care atențiune este mai de valoare pentru instrucțiune? — De sigur, că *atențiunea liberă, involuntară*; în punctul acesta nu p'ote încap'e nici o îndoială. Și pentru-ce? Fiind-că numai prin ac'asta s'eu p'ote deștepta și cultiva interesul, așa-dară numai prin atențiunea liberă s'eu p'ote *ajunge scopul cel mai apropiat și mai însemnat al învățăm'ntului*. Atențiunea involuntară este căl'uzul cel mai sigur, care ne conduce la interes.

Dar ac'estă atențiune involuntară s'eu p'ote îndrepta s'eu asupra unei idei singuratice — și atunci s'eu numesce *atențiune primitivă*, s'eu s'eu p'ote îndrepta mai departe și asupra însușirei (aproprierei) și sistemisării formale a ideilor nou'e în spiritul nostru, așa-dară și asupra împreunării ideilor nou'e cu cele deja cunoscute s'eu căștigate, și atunci s'eu numesce atențiune *însușitoare (aperceptivă)*. Numai primirea ideilor nou'e s'eu numesce *percepțiune*, însușirea (asimilarea) și împreunarea ideilor nou'e cu cele vechi și cunoscute, și prelucrarea lor s'eu numesce *apercepțiune*. Fiesce-care ideia trebuie să fie mai întâiu primită și apoi pusă în ordine. Aperc'epțiunea este un grad mai înalt al activității spirituale, dec'ât percepțiunea.

Să lămurim cestia ac'asta prin un exemplu. Să presupunem, că am v'edut pentru prima dată un tigru într'o menageriă. E'u îl priveșc cu de-am'eruntul, observ capul lui rotund, dinții lui, privirea lui înfocată, brâncile puternice, corpul lui cilindric, blana împeștrită frumos, c'oda lui lungă și p'erosă, priveșc marimea lui etc., cu un cuv'ent îmi căștig mai întâiu o intuițiune, și după aceea o ideia despre tigru cor'espund'etore intuițiunei. În mine s'eu petrece acum lucrarea spirituală a percepțiunei, și atențiunea mea este numai primitivă. Dar e'u nu m'e opresc aici, ci merg un pas mai departe și m'e întreb: Unde, în ce loc al magazinului capului meu să așed' e'u ideea „tigru“? La care grupă de idei, pe care le posed, aparține ea? Atunci îmi aduc aminte, că tigrul are înfățișarea m'itei (pisicei) de casă, s'eu a m'itei s'elbatice, s'eu a leului. Numai acum îmi însușesc e'u bine ideia „tigru“, asem'ănând cu ea ideile acestea cunoscute și generalisându-le; e'u le asimilez și le așed' prov'edute cu o

erichetă, ca și mărfurile unui negustor, la locul convenit în spiritul meu. Prelucrarea acésta a ideii „tigrú” se numesce *aperceptiune*, și îndreptarea sufletului meu asupra ei se numesce *atențiune aperceptivă*.

Procesul acesta nu este nici de cum greú de înțeles. Fiesce-care copil cât de mic percurge acest proces spiritual, fără ca să'și dea sémă despre acésta. Décã vede un copil de patru ani pentru prima dată un măgar, și strigă: „Uite, ce cal mic și drăgălaș!” el *apercepéză*; pentru-cã el a vėdut până acum cai, dar n'a mai vėdut măgari. Ideia acestui din urmă i se pare înrudită cu ideia „cal”, și el le asėdă în spiritul sėu împreună.

Învėtarea nu este alt-ceva decât un proces de percepțiune și apercipiune, și problema învățatorului este a le sprijini pe amėndouė, ca să se formeze idei clare, și acestea să se împreune în mod potrivit cu cele vechi. *Pentru-cã spiritul percepător nu face alt-ceva, decât primesce în sine nutrement spiritual; cel apercipiător însă mistue acest nutrement spiritual și astfel se poate desvolta.* Cu cât are cine-va putere mai mare de apercipiune, cu atât mai mare este cultura lui psihică.

Acum voim să dăm cetitorilor noștri o însemnată întrebare spre meditare: *Cum se deșteptă mai bine atențiunea, și anume mai întâiu atențiunea primitivă, și apoi atențiunea însușitoare (aperceptivă)?*

Să ne întrebăm mai întâiu, prin ce nu se deșteptă atențiunea, ci să năbușesce?

a) Precepte sigure pentru năbușirea atențiunii primitive sânt:

1. Vorbesce, cât se pôte de încet, sec și plictisitor.
2. Instruėză în mod abstract.
3. Desvòltă pe larg materia, estindėndu-te asupra tuturor amėnuntelor.*)
4. Suceșce și învėrtesce instrucțiunea dintr'un obiect timp prea îndelungat și dă teme prea multe.

b) Atențiunea aperceptivă se năbușesce mai sigur, decât nu scim să instruăm în mod interesant și dăm școlarilor astfel de lucruri nonė, pentru care în mintea lor nu se află nici cel mai mic punct de încopciare, adecã nu se află nici o ideă asemenea celor nouė.

*) Zămă lungă, ca s'ajungă.

Din acestea putem vedé, care sânt mijlócele și căile, prin care putem provoca atențiunea. La locul acesta vom aréta numai unele din ele.

Ad a) Atențiunea primitivă se deșteptă: decă espunem materialul în mod intuitiv, viu și lámurit; decă instrucțiua este plină de spirít și de viață; decă luam în considerare nouitatea sensațiunilor, și facem ca elevii să fie tot-deuna accesibili pentru idei noué, adecă decă sântem cu mészura recerută, facem pauzele de lipsă, decă încunjurám contras-tele prea mari între lucruri, ce se succed unele pe altele (d. e. descrierea unei lupte și a unei ceremonii bisericesti): apoi decă după idei, care provócă puternice mișcări spirituale. (ca d. e. rěstignirea lui Christos), se face o mică pausă, înainte de a trece la lucruri disparate, adecă cu totul deosebite, d. e. la Socotélă seu Geometria.

Ad b) Atențiunea însușitoare seu apercceptivă se deșteptă, decă pregătim bine materialul de propunere, și acésta se face în mod mai corěspundător prin *invěțământul analitic*, adecă prin un invěțământ, care deșteptă în elevi ideile deja cunoscuté și înrudite cu céle noué, le desface în părți (le analizéză), le îndrěpta și le întregesce; atențiunea apercceptivă se provócă mai departe prin aceea, ca ținem pe școlarii în încordare, predându-le lucrurile noué în părți seu despărțeminte, și prin aceea, ca facem, ca să ia și ei parte activă la instrucțiune, folosindu-ne la propunere de forma de dialog.

Un amic al fbei.

Lecțiuni practice din fizicá

pentru anú din urmă ai școléi primare.)*

Lecțiunea a V.

4. Porositatea.

I. Planul lecțiunei.

1. Repetirea lecțiunei premerse.
2. Observațiuni și experimente asupra porosității corpurilor și cunoșterea acestei noțiuni.
3. Aplicarea ei.
4. Repetire.

*) Veđi Nrii. 2. 6. 16 și 17.

II. Lectiunea in sași.

1. Care însușire a corpurilor se numesc divisibilitate? Ce numim molecule? Din ce constă fie-care corp? Care corpuri se numesc solide? — fluide? — gaze? Cum se numesc aceste trei stări ale corpurilor? Numesc mai multe corpuri, cari își schimbă starea lor de agregare? ș. a.

2. Dacă ve uitați bine la buretele acesta, cu care ștergem tabla, vedeți prin el o mulțime de găurele, unele mai mari altele mai mici. La ce corpuri se mai pot vedea astfel de găurele N? (La pâne, la cașul dospit.) Găurelele acestea, care le vedem la burete, la pâne, la cașul dospit ș. a., se numesc *pori*. — Cum am disc B. că se numesc găurelele acestea? Spune și tu P! Ce numim pori S? La unele corpuri se pot vedea bine porii și cu ochii liberi, la altele nu. Nu se pot vedea porii cu ochii liberi d. e. la sticlă, la lemn, la apă, la aer, la pele ș. a. Să vedem însă dacă nu și acestea porii, sânt nu. Unii din voi vor fi băgat de seamă, că dacă stă într-o sticlă petroleu mai mult timp, petroleul începe a străbate pe încetul prin sticlă, se adună apoi în picături și pică jos. Sticla dară încă are porii, căci altminterlea n'ar pute străbate petroleul prin ea. Se pot vedea însă acești porii cu ochii R? (Nu.) Așa este, pentru-că porii dela sticlă sânt foarte mici sânt foarte *fini*. — Cum am disc că sânt porii dela sticlă E? Acum C? ș. a. Dacă pic o puțină apă pe lemnul acesta, ce observi S? Curge apa jos, sânt nu? (Nu.) Ce s'a întâmplat însă cu ea? (A intrat în lemn.) Vino D. afară, și cercă și tu, punând pe lemn cernelă, în loc de apă! (Să întimplă.) Ce s'a întâmplat cu cernela? (A străbătut în lemn.) Pe unde a străbătut ea în lemn? (Prin porii lui.) Ce vedem dară de aici? (Că și lemnul are porii.)

Dacă umplem o beșică cu apă și apăsăm după aceea puțin d'asupra ei, vedem că ea se turtesce puțin. Asta numai așa se poate pricepe, că prin apăsare particulele apei s'aun apropiat mai tare unele de altele, adică porii ei s'aun micșorat. Ce vedem de aci B? (Că și apa are porii.) În porii apei se află aer? Dacă în apa din riuri și din lacuri n'ar fi aer, atunci pescii și alte făpturi cu viață din ele n'ar pute trăi. În locul apei însă să băgăm acum aer și să repetăm apoi lucrarea ea și cu apa. (Să întimplă.) Ce ai observat F? (Că și acum s'a turtit puțin beșica.) Și aci particulele de aer prin apăsare s'aun apropiat mai tare unele de altele, micșorându-și adică porii. De aci se vede, că și aerul are porii. De asemenea fumul, când se împrăștie prin aer, străbate prin porii lui; altminterlea nu s'ar pute împrăștia. Pelea noastră încă are o

mulțime de porii, căci altminterlea cum ar pute eși sudorea din noi prin ea? În lume nu se află nici un corp, care să nu aibă porii. De aceea dicem, că *tote corpurile au porii*. Ce am spus acum, că au toate corpurile? (Porii.) Acésta încă este o însușire generală a corpurilor. *Insușirea generală a corpurilor de a avea porii se numesc porositate*. Ce am șis C? Cum se numesc însușirea acésta a corpurilor R? Care însușire a corpurilor se numesc porositate? ș. a.

3. Am șis că pelea încă are porii Prin porii pelii noastre ese din noi sudorea, precum și alte materii stricăcioase. Când porii sânt înfundați cu materii murdare, atunci pelea noastră mirósă neplăcut, prin porii nu pôte străbate afară sudorea din noi, și astfel ușor ne bolnăvim. Pentru-ca porii noștri să fie tot-déuna destupați, este de lipsă să ne spălăm și să ne scăldăm, cât se pôte mai des. La argăsirea peilor de animale, materia, cu care se argăsece, străbate prin porii peilor și se împreună cu părțilele acestora. Prin pelea unsă nu pôte străbate apa, pentru-că unsórea a astupat porii ei. Unsórea la peile argăsite opresee apa de a intra în ele, și astfel le feresee de a putredii așa curënd. Cismele dară se ung nu numai pentru ca să fie mai moi și mai frumoșe, ci și pentru ca să nu străbată apa așa lesne în ele, și pentru ca să nu putredescă așa curënd. Tot ca prin porii pelii întră d. e. vâpselă prin porii altor corpuri, dându-le față, pe care o vrea omul. Vasele de lemn dogite le muiem în apă spre a se stringe, adecă spre a intra apă în porii lor și a le umfla, ca apoi apa, ce se va pune după aceea în ele, să nu mai pótă curge afară ș. a. — Cum trebuie dară să ne ținem pelea noastră? (Curată.) Pentru-ce? — Pe unde străbate argăsela în pele? — Pentru ce ne ungem adese-orii cismele? — Pe unde străbate vâpsela în materiile, ce se vâpsese? — Pentru ce vasele de lemn dogite le băgăm în apă? ș. a.

4. Ce numim porii? La care corpuri se pot vedé bine porii? Cum ai pute tu dovedi, că și lemnul are porii? — Dar apa? — dar cerul? — dar pelea? — Care însușire a corpurilor se numesc porositate? Pentru ce se numesc și porositatea însușire generală a corpurilor? Prin ce străbate sudorea din corpul nostru afară? Când nu pôte ea străbate lesne prin porii pelii? Ce se pôte întâmpla atunci cu corpul nostru? Cum trebuie dară să ne ținem corpul nostru? Ce trebuie să facem, ca corpul nostru să fie tot-déuna curat? Prin ce străbate argăsela în pele? Prin ce străbate vâpsela în materiile, ce se vâpsese? Pentru ce vasele dogite de lemn le băgăm în apă, înainte de a pune apă în ele? Pentru ce ne ungem adese-orii cismele? ș. a.

O ședință pomologică.

În 20 Decembre n. 1887 secțiunea pomologică a „Reuniunii economice din comitatul Brașovului“ și-a ținut ședința sa ordinară lunară. Desbaterile, fiind de importanță pentru oricare cultivător de pomi și în special pentru învățătorii, le schițez aici în liniiamente generale.

Ca întâiul punct al programului a fost gustare de pome. Dintre pomele aduse în această ședință pentru gustare și apreciere din partea unor membri ai Reuniunii, mi s'au părut a fi de valoare mai mare următoarele: a) *Perlele untului, nonite ale lui Liegel* (Liegels-Butterbirne), foarte delicate și gustoase. b) *Mărul Calvill roșu iernatic* (Rother Winter-Calvill), de asemenea foarte gustos. c) *Calvill alb iernatic* (Weisser Winter-Calvill), foarte bun și potrivit pentru cordon. d) *Merele crețesci*, plăcute la mâncare; ele cresc ușor și prosperă în orice climă. e) *Merele popesci*, diferă de celelalte numai prin mustul lor abundent și ceva mai acru. f) *Merele lătărețe* (Teller-Apfel), care încă au bun gust.

Alt punct al programului a fost: discuțiune asupra soiurilor de meri „*Parmaine**) *auriu de iarnă*“ și „*Reinette***“) *auriu de vară*.“ Aceste două soiuri de pomi sunt foarte răbdarii, produc trunchiuri trainice, frumoase, drepte, cu cojă netedă, și afară de aceea cresc foarte repede. Cu deosebire soiul din urmă se recomandă ca pociump, pe care să se altoiască alte soiuri de meri.

Cu toate aceste favoruri, membrii prezenți au constatat, cum că *Parmenul auriu de érnă* a suferit la noi în érnă anulul 1879—80; această însă nu poate justifica temerea, că acest măr nu ar prospera în regiunile patriei noastre, după-ce este prea bine cunoscut, cum că clima Brașovului este una dintre cele mai aspre din aceste ținuturi.

S'a discutat mai departe despre condițiile de căpeteniă, ce se recer pentru a pute produce pomi mai buni, mai trainici și mai folositori față de trebuințele omului. S'a cetir din revista germană: „Der prakt. Landwirth“, Nr. 39 din 1887, un articol, care arată fazele, prin care a trecut rezolvarea acestei întrebări din partea pomologilor germani, întruniți într'o adunare la Meissen. Aici îmi iaui voia a reproduce încheierea nunitului articol, în care se resuméză condițiunile, despre care e vorba.

„Merele și prunele întrec pe celelalte pome în privința folosului lor pentru om. Cel mai mare folos economic ni'l ofere mē-

*) Cet. *Parmen*.

***) Cet. *Renett*.

rul; e și cea mai sănătoasă pomă. Intrebuințarea lui este foarte diferită. De aceea i-a dăruit și adunarea pomologilor din Meissen cea mai mare considerare, discutând asupra lui mai mult și mai meritoric. Pomologii au cerut și părerile comercianților de pome, și în fine au convenit cu părerile lor la următoarele însușiri, care trebuie să le aibă cu deosebire un soi bun de mere la plantarea lui:

1. Ca condiție fundamentală să recere, să reziste pomul chiar și celei mai nefavorabile climate.

2. Să formeze coróna la înălțime mai mare, astfel, încât cultivătorul să poată manipula ușor, fie la răritul coróncei, fie la alte trebuințe, sub el și împrejurul lui.

3. Să se potrivească pentru ori-ce pământ.

4. Să fie de productivitate esecelentă.

5. Fructele lui să se poată folosi pentru toate trebuințele, adecă ca mere bune pentru mâncare în stare crudă, pentru pregătirea de vin și pentru compoturi.

Aflatu-s'au ore astfel de soiuri?

Da, s'au aflat! Pomologii și-au unit părerile pentru următoarele soiuri: *Reinette mare de Cassel*, *Parmene aurie de iarnă*, *Reinette aurie de Blenheim*.

Aceste trei soiuri să le seriem pe tablele din școlă, pe uși, în călindare, să le căutăm anume, când voim a ne planta pomi în grădină, să le examinăm și să le lățim între mulțimea cea mare de omeni, cari nu au încă cunoștință, ce folos aduce cu sine gustarea pomelor și a mustului, și totodată, ce avantaje materiale procură pomele economului.

În Nr. 41 al aceleiași reviste se scriu despre cele 3 soiuri de meri pomenite mai sus următoarele:

„Despre lunătatea acestor 3 sorte de meri, precum și despre prosperarea lor în diferite regiuni ale țării numai bine pot dice.

Pomul „*Reinette mare de Cassel*” reușese esecelent în locuri aspre, formeză corónă înaltă, ovală, cu ramuri dezvoltate, e de tot roditor și prospereză în ori-ce pământ. — „*Parmenul aurie de iarnă*” obține adese-ori și sub numele de *Reinette aurie*. Și acest pom crește foarte tare, formeză coróne foarte frumoase și înalte, înflorește târziu, rodesec de timpuriu și foarte tare; la temperatură aspră nu e simțitor. — *Reinette aurie de Blenheim* creșce puternic, formeză corónă mare și rotundă, rodesec bine, prospereză în ori-ce pământ, chiar și în cel nășipos, și la frig nu este simțitor.”

Discutându-se despre *conservarea pomelor* preste iarnă, s'a comunicat din partea unui membru următoarea procedură: Conser-

varea pómelor în patură după metoda folosit de grădinarii noştri până acum este foarte nepractică din mai multe puncte de vedere, şi anume: paturile cuprind loc mult în pivniţe şi sânt scumpe, ér' pómelo, fiind espuse la aer, se vestejesc, îşi perd prin evaporaţiune multe materii, se sbârvesc şi îşi perd din frumseţea, ce o aveati mai 'nainte; prin această, se înţelege, preţul lor scade. Tóte acestea şi alte multe scăderi ale practicei de până acum dispar cu totul, dacă vom păstra pómelo preste érnă în lădi printre pături de năsip. Pe fundul fiecărei lădi se pune un strat de năsip în grosime de 3 cm., apoi urméză un rând de mere, preste acesta un strat de năsip, care póte fi şi numai de 1—2 cm. de gros, şi tot așa mai departe, până se umple lada. De-asupra să vină o pătură de năsip tóte așa de grósă ca şi cea de pe fund. — Preste această ladă se aşedă alta, umplută tot ca cea dintâi, şi așa mai departe. Lada cea de jos să fie aşedată pe nişec lemne, ca să nu se atingă de pământ; ér' cea mai de sus să aibă coperiş bătut cu cuie. Năsipul să fie cernut şi uscat bine. — Astfel se pot păstra chiar ani întregi nu numai nucile şi merele, dar chiar şi perele şi prunele. Pentru ca nucile să se póta păstra timp mai îndelungat şi mai bine, e necesar a le lăsa în pom, până ce se vor desghioaca de cója cea verde, astfel, încât să cadă jos numai prin simplă scuturare.

Preţul nucilor creşce în măsură foarte mare, dacă vom curăţi bine cója lor. Acesta se póte face şi în modul următor: Stropim bine nucile cu apă, apoi, după-ce le amestecăm bine unele cu altele, le punem într'un ciubăr, în care aprindem într'un vas puţină puciosă; fumul produs în modul acesta curăţă cója nucilor şi le dă o colóre de tot albă. Defectul acestei proceduri însă este, că fumul de puciosă, intrând şi la mied, îi strică încât-va gustul.

Dintre explicările singuraticе, date din partea diferiţilor membri însemnez pe cele următoare, ca mai importante: *Trandafirii hrăniţi cu apă de funingine* capătă foi de colóre mai expresivă, éră insectele stricăcioase se stêrlesc. Procedura este următórea: Preste funingine turnăm apă ferbinte, o amestecăm până se răcesce, şi după aceea o turnăm la rădęcina trandafirilor. *Puceii de frunze* şi omiziile se stêrlesc în modul următor: Şese decagrami de pётră aeră se disolvă într'un litru de apă ferbinte; la această soluţiă se mai adaugă 3 litri de apă. Cu această fluiditate apoi se stropesc frunzele şi mlădiţele atacate de numitele insecte prin ajutorul unei puşculiţe de apă, care înprăştie.

Caisii să nu se pună lângă ziduri în faţa sórelui, după practica de până acum, pentru-că tocmai concentrarea prea preste mē-

sură a căldurei, care vine parte direct dela sôre, parte prin refrațiune dela zid, este cauza de capătă ei fel-de-fel de bóle, și să prăpădesc. Posiția cea mai potrivită pentru ea este așa-dară în loc larg, espusî fiind ei nu numai sôrelui, ci și diferitelor schimbări ale climei.

Alunî nobilitați se sporesc mai bine și mai ușor prin butășire în modul următor: Dela tufă se încovăie câte o mlădiță și se îngropă în pământ, după ce s'a crestat puțin côja sub fie-care mugur. La locul crestat se face „callus,” și apoi se desvôltă rădăcină, ér' din mugurul de de-asupra cr stătorei se desvôltă câte un cotor, care se îndreptă în sus. După un an tăiem mlădița îngropată printre cotóarele crescute în sus, o despărțim și de tufă, și acum dispunem de mai multe exemplare de sine stătătoare, pe care după un alt an le putem strămuta la locul lor statornic.

Vița de viă o putem planta cu succes neîndoios în modul următor: Firele de viță înainte de plantare le înfășurăm și le legăm la capătul de jos cu mușchiu, apoi le înmuiăm în apă amestecată cu gunoiu de vită; pe urmă le plantăm, le udăm și le tractăm mai departe, după cum este cunoscut. Acest metod are avantajul, că firul de viță chiar și în timp de secetă nu'și perde umeđeła dela capătul băgat în pământ. Umeđeła păstrată în modul acesta prin mușchiu nu i-o putem da în nici un alt chip. *G. M.*

Din viața furnicilor.

Décă voim să cunoșcem minunile naturii, nu avem trebuință a urca munți cu vârfuri acoperite de zăpadă vecnică, nici a ne cufunda în adâncul mării, nici a pătrunde în sinul codrilor seculari. Este de ajuns decă, aflându-ne ori și unde, avem ochiul deschis; căci lumea întregă este o minune, și nu există în natură nimica, ce nu ar merită admirațiunea aceluia, care observă cu atențiunea cuvenită fapăturile ei. Pentru a ne convinge despre acésta, vor ajunge câte-va date din viața furnicilor.

Există mai multe specii de furnici, care se deosebesc între ele nu numai prin mărime și colóre, ci și prin obiceiuri. Érá fie-care specie de furnici constă din o mulțime de societăți, și fiecare societate își face câte o locuință, care de comun se numește *cuib*. Membrii societății dintr'un cuib sânt mai cu sémă de trei feluri, adecă: femeiuși, bărbătuși și muncitori. Muncitorii sânt „talpa țerii,” ca și în societatea omenescă. Ei duc o viață plină de osteneță, și nu cunosc altă plăcere, decât a îngriji de binele societății.

Potrivit cu această grea chiamare trupul muncitorilor este mai robust decât la ceilalți indiviți, și numărul lor este cu mult mai mare, érá aripile le lipsesc. De aceea mulți ómení nici nu știu de furnicii cu aripi, afará dór' din „Alexandriá,“ și chiar întémplându-se să găséscá într'un cuib de furnicii indiviți aripați, omul de rénd crede-cá sânt altfel de jivini.

În asemánare cu muncitorii, bárbátușii sânt mai puțin la număr și se deosebesc de ei mai cu sémá prin aripi; érá femeiușile întrec pe bárbátușii la mărimea capului și la grosimea picioarelor. Afará de aceea ele își perd aripile, când au să óuá. pe când bárbátușii rémán aripați până la sférsitul vieții lor.

Ca asemánare între femeiuși și muncitorii este de amintit, cá în trupul acestor două feluri de indiviți se aduná o tãrie numitá *ucil formic*, care ajungénd în rana, ce o face mușcătura lor, cauzézá inflamațiune; însă această nu are urmări periculoase decât numai pentru unele animale mici, cărora le póte stinge viața.

Furnicile se nutresc mai cu sémá cu fluiditáti dulci, care le găsesc în diferite fructe și în alte párti ale plantelor. Dar unele întrebuintézá pentru acest scop și substanțe animalice, precum sucul dulce, care ese din trupul unor specií de pureci de plante, escrementele acestor pureci ș. a. De aceea se véd adese-óri furnicii umblând pe trunchiul și pe ramurile plantelor. Însá ele nu fac nici cea mai micá stricáciune plantelor, ci umblá după acei pureci, cari le servesc ca „vací de muls;“ și aflându-í, știu să-í înduplece prin diferite apucături, ca să slobódá din trup sucul cel dulce, care íl ling cu plăcere.

Pentru a'și asigura exploatarea neconturbatá a acestor „vací“, unele furnicii le duc până în cuib, érá altele le zidesc chiar grajduri. Aflând adecá o coloniá de aceste animale în apropierea cuibului, furnicile o închid din tóte pártile cu ziduri, acoperind totodată și calea, care duce la cuib, pentru ca numai ele singure să póté comunica cu vacile din grajd. Să 'ntelege, cá colonia internatá în acest mod este silitá a sta la dispozițiunea societátií din cuib, érá ridicarea acelor ziduri a fost tréba muncitorilor.

Afará de acestea mai existá furnicii, care cu puterí întrunite atacá animale mai mari, precum șórecl, șopárle, etc. și învingéndu-le, consumá pártile moi din trupul lor, precum este obiceiul tuturor animalelor rãpitoare.

Existá însă și un alt fel de furnicii rãpitoare, care nu omórá și nu sfúșice, ci prádézá cuiburile altor specií din cauze economice. Ele náválesc asupra acestor cuiburi, omórá tot ce li se pune în

cale, și duc cu sine muncitorii, cari s'ă află încă în desvoltare. Ajungând apoi acasă, îngrijesc părintesce de indiviții răpiti pentru a promova desvoltarea lor. În acest mod unele dintre aceste furnici răpitoare își cresc soții de muncă, cu cari împreună îngrijesc de trebuințele societății, ér altele, nefiind deprinse a lucra, își procură astfel sclavii trebuincioși pentru munca zilnică.

Mai este de însemnat o speciă de furnici, care cultivă un fel de érbă pentru semințele ei, și prin urmare s'ă privesc ca agricole. Acești agricultori nu numai că s'ă pregătesc holdele cât s'ă pôte mai bine, ci îngrijesc apoi și de séménatură, plivindu-le cu atâta bágare de sémă, că între bucatele lor nu s'ă găsesc nici măcar o foiță de alte plante. Sosind apoi secerișul, neobosiții muncitori aduc bucatele acasă, le curăță de plévă, și pun grăunțele la păstrare, éră plévă o cară peste hotarul holdei.

Tot în sarcina muncitorilor ende și îngrijirea de viitorul societății, după cum s'ă pôte vedé din cele următoare: La un timp anumit indiviții aripați, adecă bărbătușii și femeiușile, es din cuib afară, umblă neliniștiți și se respândesc parte mare prin verdéță. Dar după ei es și vr'o câți-va muncitori, cari se silesc în tot chipul a-i îndupleca la reîntórcere. Inșă în zadar; iritațiunea creșce, ajunge la culme, furnicile aripate încep a se avénta în aer. Atunci muncitorii însărcinați cu privegherea nu întârduc a reținé câte-va femeiuși, cărora le smulg chiar aripete, silindu-le astfel a rămâné acasă. Érá după-ce le-au adus acasă, nu încetéază a le desmerda și a le oferí de tóte, spre a le desdauna pentru escursiunea, la care voiau s'ă ia parte.

Intr'aceea roiul, care s'a avéntat în aer, nu se mai gândesce la cuib, ci sbórá dintr'un loc în altul, bájbuind mai cu sémă în jurul obiectelor, care se înalță mai mult peste suprafața páméntului. Dară pe urmă se arată, că aceste ființe nu sânt făcute pentru a s'ă petrece viața în aer; ele cad în fine pe pámént, fie de obosélă, fie risipite de un vânt puternic, care le aruncă de multe ori și în apă. Dintre indiviții, cari nu s'au prăpădit cu acéstă ocaziune, bărbătușii mai rătăcesc pe pámént, până-ee-i ajunge mórtea firéscă. érá femeiușile își lapădă aripile și se bagă în pámént pentru a oua.

Ouële de furnici sânt de tot mici, și nici-de-cum acele gogóșce, care le numesc „oué de furnici” pásérarii și alți ómeni fără cunoscință de lucru. Femeiușile le lasă în grija muncitorilor, cari le cară dintr'un etagiú în altul, pentru ca s'ă rămână la temperatura trebuinciosă pentru clocirea lor. După câte-va zile ese apoi din ou câte un vermuleț, care se numesce *larvă*, ér' acéstă își face la

timpul său o învelitoare albă-murdară său gălbuiă, și se preface astfel în *păpușă*. Larvele nu se pot mișca, și se nutresc deci de muncitorii, érá păpușile nu numai că nu se mișcă, ci nici nu au lipsă de nutremente. Păpușile sânt cu mult mai mari chiar decât înseși furnicile, și totuși cred pășerarii, că ele sânt ouă de furnici. Din larve se desvóltă furnicile tot sub îngrijirea muncitorilor, cari le schimbă dintr'un etagiu în altul din cauza variațiunilor de temperatură, și le păzesc de orî-ce réu.

Intémplându-se dar, ca larvele să ajungă la aer, o mulțime de muncitorii se véd îndată umblând în toate părțile spre a le găsi și a le duce la adăpost, érá omul nemilos le răpesece sarcina cea scumpă pentru gușa pasăreii sale din colivia. —

Étă o schiță scurtă despre viața furnicilor, care o putem observa fără de a călători prin țeri și peste mări, și fără de a ne espune la alt pericol, decât acela de a suferi vr'o pișcătură de furnică. Érá cetitorul, nefiind espus nici la această neplăcere, púte admira mai bine dovedile de iscusință și rezultatele stăruinței neobosite a acestor ființe neînsemnate, pe care de comun nici nu le băgăm în sémă.

Maí pre sus de toate ar trebui să ne însuflețescă aceea legătură strénsă, care există între membrii societăților de furnici, și care ilustréză în destul, că în unire și puterile cele mai neînsemnate pot să producă minuni.

Ip. I.

Sciința și credința.

(Traducere.)

Un ténér din provinciă fú trimis la Paris, ca să-și continue și compleze studiile. Ca mulți alții avú și el nefericirea de a ajunge într'o societate rea, unde principiile sale religioase se sgu- duiară cu totul, și el în trufia și orbirea minții sale ajunse atât de departe, încât nega chiar și esistența lui Dumnezeu.

După-ce petrecú el mai mulți ani în Paris, se întorse éráși acasă, în sínul familiei sale.

Intr'una din zile ténérul, despre care e vorba, fú invitat la o familiă onorabilă și cu vază. Cei de față își petreceau cu diferite lucruri, discutaú cestiunile și noutățile zilei: despre petreceri, întémplări, afaceri ș. a., după cum este obiceiul la astfel de ocațiuni.

De o parte, lângă feréstră, ședeau cele două copile ale stăpânului casei: o fetiță în etate de 10 ani, ér' cecalaltă de vre-o 12 ani, și una din ele avea o carte în mână.

„Ce roman cetiți, domnișorelor?“ întrebă ténêrul învêțat, apropiindu-sê de cele două fetițe.

„Nu cetim nici un roman, domnule!“ rêsponse cea mai mare dintre fetițe.

„Nu cetiți nici un roman! Ei bine, ce carte cetiți?“

„Am cetit un capitol din Istoria biblică.“

„Din Istoria biblică! . . . Ei bine, credeți D-Vóstră, că există Dumneđu?“

Uimit de o astfel de întrebare, tinerile fetițe își ațintiră privirea asupra eruditului órpe, și cea mai mărișóră dintre ele îl întrebă cu glas plin de mirare:

„Și D-ta, domnul meu, nu cređi în Dumneđu?“

„Am cređut și eu odinóră; dar de când m'am ocupat cu studiul mai serióse și de când m'am ridicat cu ajutorul sciinței pe o tréptă mai înaltă spirituală, sânt convins, că Dumneđu este numai un cuvênt deșert, fără de nici un înțeles.“

„Eă, domnul meu, n'am fost nici odată în Paris, unde ai devenit D-ta atât de învêțat, și nici nu înțeleg multe și frumoșele lucruri, ce le știi D-ta; dar cu tóte aceste, te rog, permite'mi o întrebare.“

„Și anume?“

„Fiind-că D-ta ești atât de învêțat, și đici, că nu este Dumneđu, — te rog, ai bunătate și'mi spune, de unde provine oul de găină?“

Tênêra fetiță rostí cuvintele acestea destul de tărișor, ca să pôta fi audite și de ceilalți membri ai societății, și aceștia își îndreptară plin de curiositate atențiunea asupra convorbirii începute.

„Du, domnul meu,“ repetă fetița, „fiind-că D-ta đici, că nu este Dumneđu, binevoiesce a'mi spune, de unde provine oul?“

„Ciudată întrebare! . . . Oul provine dela găină!“

„Și acum, domnul meu, te rog, ai bunătate și'mi spune, de unde provine găina?“

„D-ta o știi acesta tot atât de bine ca și mine, domnișóră! . . . Găina sê desvóltă din ou!“

„Care dintre amêndouê a existat mai întâiú, oul sêu găina?“

„Nu știu într'adevêr, ce voiesci D-ta cu întrebarea și cu găina D-tale; cu tóte aceste însă, cred, că nu greșesc, când afirmi, că dintre amêndouê mai întâiú a existat găina.“

„A existat așa-dară o găină, care nu s'a născut din ou?“

„Ertăți-mê, domnișóră, n'am fost cu destulă atențiune; voiam să đic, că oul a fost mai întâiú.“

„A fost așa-dară un ou, care n'a fost făcut de găină? Răspunde, domnul meu!”

„Mă rog, decă D-ta ertați-mă acesta vine fiind-că vedeți D-ta”

„Ved, domnul meu, că D-ta nu scii, să'mi spui, decă a existat oul înainte de găină, s'eu găina înainte de ou.”

„Ei bine, eu sustin, că găina a fost mai întâiu.”

„Bine; a fost așa-dară o găină, care n'a eșit din ou. Spune'mi acum, cine a făcut, cine a creat găina acésta, din care s'au născut toate găinele și oușele!”

„D-ta mă îți, precum se vede, cu gămile și oușele D-tale, de vre-un negustor de găini!”

„Nici decăt, domnul meu; te rog numai să'mi spui, cum și din ce s'a născut mama tuturor găinilor și a oușelor?”

„Și pentru ce ?”

„Fiind-că D-ta nu scii să'mi spui, imi vei permite să'ți spun eu D-tale. — Acela, care a creat cea dintăiu găină, s'eu — decă D-tale îți mai place, — acela, care a creat cel dintăiu ou, este tot acela care a creat întrégă lumea acésta. Pe ființa acésta o numim Dumnezeu. — Cum, domnul meu, D-ta nu poți esplica fără Dumnezeu nici barem originea unui ou s'eu a unei găini, și voiesci să afirmi, că poți esplica fără Dumnezeu existința lumii, existința universului?”

Tênărul crudit nu întrebă mai departe, ci își luă pëlăria și'și căută de drum.

F.

Bibliografie.

1. Despre Areopag, tesă pentru licență de *G. I. Pitiș*, Bucuresei, tipogr. Dor. P. Cucu, 1887.

2. Despre asociațiunea ideilor, tesă pentru licență de *Ioan Clinciă*. Bucuresei, tipogr. Frații Popescu 1887. — D-nii G. I. Pitiș și I. Clinciă, doi tineri de bună speranță, absolvând studiile gimnaziale la școlile noastre medii din Brașov, au trecut în România, unde terminând studiile superiore, au obținut titlul de licențiați în litere și filosofie. Soliditatea cunoștințelor câștigate de dênșii la universitatea bucurescă s'au vădit din cele două lucrări, cea istorică a d-lui G. I. Pitiș și cea de cuprins filosofic a d-lui Ioan Clinciă. Dorim acestor doi harnici tineri tot succesul în cariera, ce o vor îmbrățișa!

3. Școala privită prin prisma socială (extras din revista

„George Lazar“ Nr. 8 și 9) de *Gh. Ghibănescu*. Bărlad, tip. Asociațiunii „Unirea“, 1887. — În această lucrare d-l Ghibănescu cercetează cauzele nemulțumirei, ce se manifestează din deosebite părți cu privire la rezultatele școlilor actuale din România, și în urma cercetărilor sale ajunge la concluziunea exprimată prin cuvintele următoare: „Care e acum convingerea noastră după toate cele ce am spus? . . . E negativă; adică în loc de a privi de rea pe școlă, noi din contră vedem în ea semne de progres față cu mediul social. Nu școlă e rea, ci acei ce o critică. — Cei-ce au perdut terenul prin școlă (*hoerii*), cei-ce au rămas în urmă cu școlă (*clericii*) cei-ce nu știu încă, ce e școlă (*familia*), nu vor pute aprecia nici odată bine școlă. Părerile lor va fi prea pasionată, deci prea subiectivă, și ea atare nu o luăm în seamă.“ — Deși ne învoim în multe privințe cu cele susținute de d-l Ghibănescu, totuși într'un punct nu putem subscrie părerile dănsului, anume, când arătând contrastul, ce există în multe privințe între familia română și școlă actuală, conde generațiunii de pe băncile școlii să ia peste picior, să disprețuască chiar pe generațiunea mai bătrână pentru lipsa ei de cunoștințe și pentru prejudițiile ei. Nu găsim în nici un chip rectificată fraza, ce urmăzează imediat după pasajul citat mai sus, și în care se dice: „Nu vom critica de rău copilul, ce nu-și respectă părintele său din punct de vedere cultural, ci regretăm, că părintele e ignorant;“ de asemenea nu putem conde, după cum face d-l Ghibănescu la pagina 17 a scrierei sale, ca copilul, care a învățat două, trei clase, să ridă de părinții lui, când îi vede, că se închină. sau că aprind lumina de la Paști, când tună. Școlă nu este menită a face numai contraste, ci tot-odată este datoră a căuta din toate puterile ca să le și aplaneze. Ea trebuie să caute a câștiga pe familie pentru sine, și această o va pute face printr'o tractare cruțătoare, prin arătarea binevoitoare a greșelilor, er' nici de cum prin dispreț și batjocură. Învățătorul este dator a explica școlărilor cauzele prejudițiilor, ce ar pute să existe între părinții lor, și a-i învăța să privească lucrurile și din punctul de vedere al generației mai puțin culte, er' nu numai de pe pedestalul câtor-va cunoștințe, poțe nu tocmăi întru toate solide. Dacă e vorba, ca între școlă și familie să se stabilească o armonie care nu poțe fi decât dorită de ori și cine, atunci trebuie să se facă concesiuni atât dintr'o parte, cât și din cealaltă. Cu sibia aici nu se poțe face nimic.

B.

4. Discurs ținut de *Archimandritul Miron M. Colinescu*, vice-președintele „Societății pentru cultura și literatura română în

Bucovina," la deschiderea adunării generale extraordinare în 20 Octombrie (1 Noiembrie) 1887, după săvârșirea noului edificiu al Societății. Cernăuți, tip. R. Eckhardt, 1887. — În acest discurs oratorul, după-ce arată diversele peripecții, prin care a trecut „Societatea“ bucovină, până când a ajuns să aibă o casă proprie, desvîltă în cuvinte bine simțite și bine argumentate, scopurile, la care țintesc „Societatea.“ adică lățirea culturii în popor și cultivarea literaturii naționale. La pagina 14, vorbind despre însemnătatea limbii materne, dînsul are următorul pasagiu, care poate că nu trebuie audît și înțeles numai de Români din Bucovina: „Erau mai ales una să ne zacă tot la inimă, și anume, ca cu ardere să ne îngrijim de limba noastră, talismanul naționalității noastre! . . . Ori unde și ori cînd, erau mai cu sîmă în sînul familiei să nu ne lipsim de versul ei dulce. De ea să ne folosim în viața noastră privată, cât și în cea publică. Și atunci să fim siguri, că am făcut pasul cel mai mare pentru emanciparea și egala îndreptățire a limbii noastre. Numai atunci va fi respectată limba noastră și de alții. cînd vor vedea ei, că noi o respectăm, o iubim și nu ne putem încunjura fără de dînsa. Numai cînd noi înși-ne ne vom susține, ne vom onora limba noastră, interesele naționale. numai atuncea vom putea pretinde cu drept cuvînt de la alții, ca și ei să ni le respecte.“

5. *Geografia pentru școlile medii*, lucrată pe baza planului ministerial mai nou după *D. Laky* de *D. Făjărășanu* și *A. Bîrseanu*, profesori. *Tomul II. Europa afară de regiunea Mării-Mediterane*. Brașov, editura lui H. Zeidner, 1888 (tipografia arhidieceșană din Sibiu.) — Tomul acesta al doilea (97 pag. 8° mare) cuprinde următoarele capitole: Imperiul austriac, Elveția și Suițera, Franța, Belgia, Hollanda și Țările de jos, Imperiul german, Dania și Danemarca, Britania-mare și Irlanda, Peninsula scandinavă, Imperiul ruseș, și un capitol resumător despre Europa în genere. — Prețul unui esemplar broșat este de 50 cr.

6. *Filotele*, tragediă în 5 acte de Sofocle, tradusă în versuri de *S. P. Simon*. Gherla, tip. „Aurora.“ 1888. Prețul unui esemplar 50 cr. — Traducerea această este făcută în versuri rimate, ceea-ce de bună sîmă a înmulțit greutățile, cu care a avut să se lupte d-l S. P. Simon în lucrarea sa. Chorusurile, ce obvin în tragedia lui Sofocle, și care formau o parte întregitoare a dramelor grecești, sînt lăsate afară în traducerea, despre care e vorba. — Limba și tehnica versurilor din lucrarea d-lui Simon nu ar fi fost rău să fie ceva mai îngrijite.

7. Raportul general al societății „Academia ortodocsă” din Cernăuți. I, al II-lea și al III-lea an administrativ (8 Noembrie 1884 — 12 Noembrie 1887). Cernăuți, tipogr. arhiepiscopală. 1888. — Scopul acestei societăți formate de către ascultătorii dela facultatea teologică din Cernăuți este cultivarea membrilor ei pe terenul literar, retoric și musical-bisericesc. Protector al societății este Em. Sa părintele arhiepiscop și metropolit Silvestru Morar Andrievici. În decursul anului trecut societatea în chestiune a avut 49 membri ordinari, 13 estraordinari și 11 sprijinitori. Tot în acest an în conferințele societății s'aun cetit 9 elaborate și s'aun cântat mai multe piese musicale, parte în limba românească, parte în limba rutână.

8. Raportul „Societății brașovene pentru ajutorarea prizonierilor” despre activitatea sa din anul 1887. Brașov, tipogr. Alexi. 1888. — Acastă binefăcătoare societate între altele a îngrijit și de instrucțiunea celor deținuți în prinsóre, și anume deținuții de naționalitate română au format două despărțeminte, având de instructor pe d-l învățator George Moianu. Bine ar fi, când în toate părțile s'ar forma astfel de societăți în adevăr humanitare!

Diverse.

Congresul corpului didactic din România se va ține anul acesta în Bucuresci, în primele zile ale vacanției de sărbătorile Pascilor. Obiectul de desbatere va fi: Programa învățământului primar, urban și rural.

Dr. Ión Urban Jarnik. Cunoscutul amic al poporului român și al literaturii române, d-nul Dr. I. U. Jarnik, până acum profesor extraordinar la universitatea boemă din Praga, a fost denumit în luna trecută de profesor ordinar la aceea universitate. — Felicităm din inimă pe învățatul filoromân pentru acastă înaintare meritată!

Din numărul festiv al „Gazetei Transilvaniei”. Nestorul diarelor noastre, „Gazeta Transilvaniei”, a serbat în zilele de 31 Decembre și 1 Ianuarie jubileul de 50 ani al existenței sale. Cu prilejul acesta redacțiunea „Gazetei” a dat la lumină un număr festiv, bine reușit, la care au contribuit mulți din bărbații noștri cei mai de frunte. Între deosebitele sentințe cuprinse în acest număr festiv aflăm și următoarele două, privitoare în deosebi la școlă, pe care ne permitem a le reproduce: I. D-nul *Ioan Daviu*: „Tote poporele, care au trecut prin școlă, sânt ađi cele mai luminate, cele mai culte, cele mai avute, cele mai fericite; ele domineză totul în lume. Școlă așa-dară este pórta, prin care trece omul dela nesciință la sciință, dela barbaria la cultură, dela mise-

riă la avuția, dela viață la virtute și prin această la fericire. Trăcă dar tot Românul prin această poartă, ca bine să-i fie lui și mulți ani să trăiască pe acest pământ!“ — II D-nul *George Moianu*: „Poporul nostru dispune de puteri spirituale, dispune de brațe, dispune de timp, de izvoare de îmbogățire, ce i le-a pus buna natură în nemijlocita lui apropiere. „Cupul dictază, mâinile lucrează!“ dăce proverbul. Dece dezvoltarea minții omului în nedeslipită legătură cu deprinderea forțelor lui trupești îi asigură propășirea, pe piciore independente . . . Dați fiecărui individ școlă spirituală! Esercitați-i totodată mâinile, cele mai nobile instrumente ale sale, la tot felul de lucruri, și i-ați dat cheia vieții, de a folosi înțeleptesce timpul cu preschimbarea nenumăratelor produse ale pământului în lucruri de artă și de mare preț. Cu alte cuvinte, dați poporului facultatea cunoștinței industriei, și-i va fi de ajuns, ca să nu pôta lăsa nimic nefolosit pentru trebuințele sale, nici chiar produse, care în alte condițiuni îi stau în cale, ca lucruri fără valoare.“ —

Medic Român în Viena. Dr. Sterie N. Ciureu s'a instalat definitiv în Viena VIII. Alserstrasse 49, unde practică cu cel mai bun succes. Prin vechile sale relațiuni cu somitățile medicale din capitala Austriei, dânsul pôte fi de cel mai mare ajutor pentru pacienții români, cari s'î duc să consulte ilustrațiile facultății de acolo, dar chiar aceia din compatrioții noștri, cari n'ar voi, s'eu n'ar puté să părăsescă țera, pot prin D-l Dr. Ciureu să consulte pe specialiștii vienesi, adresându-i prin poștă s'eu telegraf istoricul și simptomele bôlei. Suntem totodată informați, că D-l Dr. Sterie N. Ciureu are de gând să deschidă în Viena o casă de sănătate, destinată anume pentru căutarea pacienților români.

Din experiențele unui comisar de examen. La examenul anual, ce se ținea la o școlă populară, făcea un învățător analiză gramaticală. Băiatul cetea un capitol despre pisică. „Pisica este un animal“, cetea copilul, ér' învățătorul îl oprî, dâcend „destul“. — „Care e subiectul, care predicatul, și așa mai departe?“ . . întrebă învățătorul, ér' mai apoi continuă:

„Ce este pisica?“

„Pisica este un substantiv“.

Comisarul, care se afla de față, intrerupse analiza cu cuvintele:

„Ce este pisica?“

„Pisica este un substantiv“ — răspuse copilul.

„Ascultă, băiete!“ începù comisarul. „Dacă ai vedé prin școlă fugind o pisică, ce ai dâce, că fuge?“

„Dacă aș vedé prin școlă fugind o pisică,“ începù copilul, „aș dâce, că fuge un substantiv.“

Comisarul zîmbî, se uită peste ochelari la copil, se uită apoi la învățător, ér' acesta, înroșit ca para focului, explică din nou cătră tótă școlă, ce se numesce în gramatică substantiv.

* * *

Neica Pătru, care era un om aședat și cu minte, nu mergea nici odată la examenul fiului s'eu. Indemnât de alții, ba c'î bine,

ba căl frumos a merge, mersc astă vară la examen. Să puse pe un scaun lângă cunoscătorul lui.

Masa era împodobită cu flori, și așteptau cu totii venirea protopopului. Protopopul intră, copiii se sculă în picioare, die rugăciunea, și examenul se începe. — După vre-o oră începuseră examenul din Istorie.

Invetătorul era harnic, și propusese pe lângă cele proscrise multe istorioare dela Romani și Greci.

Neica Pătru tresare. El apucase o temere ôre-care, căci protopopul strigă din catalog „Niță Nedelcu“.

Acesta era băiatul lui neica Pătru.

„Ce scii despre Diogene?“ întrebă invetătorul.

„Diogene era om foarte cu minte și trăia într'un butoi.“

Neica Pătru, când auzi răspunsul acesta, făcu o mișcare, din care se putea vedea nedumerirea lui.

„Bine, băiete,“ dîse dascălul; „dar ce mai scii despre el?“

După-ce se mai gândi, copilul continuă: „El avea un pahar, dar vedînd odată pe altul, că bea cu pumnii, îl aruncă ca pe un lucru de prisos, și de atunci încolo a bînt apă cu pumnii.“

Neica Pătru se înroși; îl apucară nisece nădușeli, și sta să se ridice de pe scaun și să plece acasă.

„Cine naiba m'a pus să vii la examen“, își gândi el, dar tot nu se ridică de pe scaun.

Copilul, Niță Nedelcu, după ce gătu răspunsul, rămase liniștit și aruncă o căufătură veselă spre tatăl-său.

„Ce scii despre Alcibiade,“ întrebă invetătorul, ăr copilul începuse să răspundă: „Alcibiade a fost un mare comandant; el își cumpără un câine negru, ca al văcarului din sat, și dădu pe el 100 de mil de fiorini, și după-ce la cumpărat, a doua zi i-a tăiat cînda.“ Invetătorul se arătu mulțumit, dar neica Pătru era rușinat foarte de răspunsurile fiului său. Cu o față posomorită, fără să se mai uite la ceș de la masă, se ridică el de pe scaun, și făcînd un gest de nemulțămire, dîse: „Niță, am putut veni la examen, căci scii, că m'ai belit obrazul.“

Astfel dîse, și plecă, și orî cât și-a dat silința invetătorul, ba chiar și protopopul pentru a-l lămuri, că fiul său a răspuns bine, a fost în zadar.

„Nu se poate, ca astfel de prostii să se fi invetăat în școlă!“

Mai mulți dintre DD-ii abonați din România ne întrebă, cum ne pută trimite mai cu folosul abonamentul în țola noastră. Lucru e foarte simplu. Se cumpără dela poșta timbre postale de 15, 25 ori 50 bani, în valoarea abonamentului, ce trebuie a se trimite. Aceste timbre se bagă într'un plic pe lângă contivă, spunîndu dela cine se trimite; plicul se sigilează cu epistolele de valoare, declarându-se afară pe plic: „Timbre postale în valoare de . . . lei“, și astfel se adresează apoi la administratorul acestei foi.

Banii de abonament trimiși la alte persoane nu pot fi siguri trimițătorii, decă nu ajuns, sîn nu, în locul destinat.

Numere, care nu se primesc, se reclamă simplu la poșta ultimă, fără a solvi nimic. De aci expediția se face regulat.

Administrațiunea.

Proprietară: Reuniunea Invetătorilor rom. gr. or. din Districiul al X-lea. Brașov.
Tipografia Alexi. Brașov.